

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: Σ.Δ.Ο.

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

ΘΕΜΑ:

"ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(ΑΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ)"

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

- ΠΑΥΛΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ
- ΜΠΑΤΑΛΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

Δρ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ



ΠΑΤΡΑ 1993

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ

1353

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
A. Ιδρυση και διευρύνσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	1
B. Προοπτικές της Κοινοτητας	5

ΜΕΡΟΣ Α'

Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	10
A. Διεύρυνση της Κοινότητας με χώρες της ΕΖΕΣ - ΕΟΧ	10
B. Συμφωνίες Σύνδεσης της Κοινότητας με χώρες του Βίζεγκραντ	20
Γ. Διεύρυνση της Κοινότητας με Κύπρο - Μάλτα - Τουρκία	23

ΜΕΡΟΣ Β'

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΙΑΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	
A. Διεύρυνση ή εμβάθυνση	31
B. Προβλήματα της διεύρυνσης	36
Γ. Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα της Διεύρυνσης	44
Δ. Οι επιπτώσεις της διεύρυνσης για την Ελλάδα	47
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	49
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΗ	54

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Ιστορική Αναδρομή: Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες ιδρύθηκαν από έξι Ευρωπαϊκά Κράτη, το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία με στόχο να προχωρήσουν σε μία στενότερη συνεργασία μεταξύ τους.

Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες δημιουργήθηκαν σε δύο στάδια:

1. Την Συνθήκη του Παρισιού της 18ης Απριλίου του 1951, Ιδρυτική της Κοινοπραξίας Άνθρακα και Χάλυβα (CECA), που τέθηκε σε ισχύ το 1953.
2. Τις δύο Συνθήκες της Ρώμης της 25ης Μαρτίου του 1957, με τις οποίες ιδρύθηκαν η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Euratom), που άρχισαν να ισχύουν από 1η Ιανουαρίου 1958.

Στη συνέχεια δημιουργήθηκε η ανάγκη για διεύρυνση της Κοινότητας, δηλαδή την προσχώρηση και άλλων χωρών στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Μετά από διαπραγματεύσεις, υπογράφεται τον Ιανουάριο του 1972 η Συμφωνία των Βρυξελλών και τρεις νέες χώρες - η Μ. Βρετανία, η Δανία και η Ιρλανδία εντάσσονται στην Κοινότητα. Μια τέταρτη χώρα η Νορβηγία, θα αρνηθεί τελικά την θέση στην Κοινότητα: Σε ένα δημοψήφισμα ο λαός θα απαντήσει "όχι" στην ένταξη. Έτσι η Ευρώπη των έξι γίνεται η Ευρώπη των εννέα. Την 1η Ιανουαρίου 1981 τα εννέα μέλη της Κοινότητας θα γίνουν δέκα μετά την ένταξη της Ελλάδας, ενώ τον Ιανουάριο του 1986 έγιναν πράγματι δώδεκα με την προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας.

Τρόποι διεύρυνσης: Η συνθήκη που ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα απέβλεπε στην δημιουργία Οικονομικής Κοινότητας, μεταξύ των έξι κρατών της Δυτικής Ευρώπης, έδινε όμως και την δυνατότητα της επέκτασης της εφαρμογής της και σε άλλα κράτη με ειδικά σύμφωνα. Η επέκταση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί με δύο μορφές: την μορφή της σύνδεσης και την μορφή της προσχώρησης ή ένταξης. Στην πρώτη περίπτωση το Κράτος γίνεται εταίρος της Κοινής Αγοράς. Η σύναψη συμφωνίας σύνδεσης δημιουργεί αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις, κοινές ενέργειες και ιδιαίτερες διαδικασίες. Με την σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας γεννιέται μια νέα διεθνής οργάνωση με δικά της όργανα (Συμβούλιο Σύνδεσης), και δική της νομική προσωπικότητα, μέλη της οποίας είναι από την μια πλευρά το συνδεδεμένο κράτος και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και από την άλλη το πρώτο κράτος που συνδέθηκε με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα με την μορφή της σύνδεσης ήταν Ελλάδα με Συμφωνία που υπογράφηκε στις 9 Ιουλίου 1961, την Συμφωνία των Αθηνών που τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1962. Την Συμφωνία αυτή ακολούθησε η Συμφωνία σύνδεσης της Τουρκίας.

Στην δεύτερη περίπτωση το κράτος γίνεται ισότιμο μέλος με τα ιδρυτικά της μέλη. Οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να συγκεντρώσει ένα κράτος για να μπορέσει να γίνει μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είναι:

- να είναι "Ευρωπαϊκό" Κράτος,
- να έχει δημοκρατικό πολίτευμα, και
- να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι διαπραγματεύσεις για διεύρυνση αναφέρονται και στην συνθήκη του Μάαστριχτ. Στο άρθρο Ε της Συνθήκης αναφέρεται ότι "κάθε ευρωπαϊκό κράτος μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της Ένωσης. Απευθύνει την αίτησή του στο Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει ομόφωνα, αφού ζητήσει την γνώμη της Επιτροπής και μετά από σύμφωνη γνώμη του Ευ-

ρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο λαμβάνει απόφαση με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών από τα οποία απαρτίζεται. Οι όροι της προσχώρησης και οι αναγκαίες προσαρμογές των συνθηκών που θεμελιώνουν την Ένωση αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών και του αιτούντος κράτους. Η συμφωνία αυτή υπόκειται σε επικύρωση εκ μέρους όλων των συμβαλλομένων κρατών κατά τους αντίστοιχους συνταγματικούς κανόνες.

Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη: Ένα σημαντικό ορόσημο στην διαδικασία εξέλιξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αποτελεί η επίσημη θέση σε ισχύ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ) την 1η Ιουλίου του 1987. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη ενσωματώνει τις πρώτες ουσιαστικές τροποποιήσεις στην Συνθήκη της ΕΟΚ, μπορεί να θεωρηθεί ως ένα πρόγραμμα δράσης, για την ανάπτυξη και προσαρμογή της Κοινότητας στις νέες συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί τόσο στο κοινοτικό σύστημα οικονομικής και πολιτικής οργάνωσης (διεύρυνση της Κοινότητας σε δώδεκα μέλη καθώς και στο ευρύτερο διεθνές σύστημα. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη συμβάλλει:

- στον θεσμικό εκσυγχρονισμό του κοινοτικού συστήματος με την χρήση "ειδικής πλειοψηφίας" για την λήψη αποφάσεων, ενίσχυση του ρόλου της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θεσμοθέτηση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,
- διεύρυνση και ανάπτυξη δράσης της Κοινότητας σε νέους τομείς,
- στην θεσμοποίηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ) με την οριοθέτηση των στόχων και του περιεχομένου της, την οργανική διασύνδεσή της με το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο και διαδικασίες σε ένα ενιαίο κείμενο.

Ωστόσο, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη δημιουργεί το πλαίσιο και συνθήκες για μια νέα δυναμική, το περιεχόμενο και η έκταση της οποίας όμως θα προσδιορισθούν από τις πολιτικές ισορροπίες και σχέ-

σεις του Ευρωπαϊκού χώρου.

Σχέση ΕΟΚ - ΚΟΜΕΚΟΝ: Η ΚΟΜΕΚΟΝ ιδρύθηκε το 1949, ως αντίδραση στην δημιουργία του ΟΕΟΣ και της υποβολής του Δυτικού embargo εναντίον του Σοβιετικού Συνασπισμού. Παρέμενε αρκετά αδρανής ως τα τέλη της δεκαετίας του 1950 οπότε και άρχισε να ενεργοποιείται και πάλι μετά την ίδρυση της ΕΟΚ και της ΕΣΕΣ στην Δύση. Μέλη της ΚΟΜΕΚΟΝ ήταν αρχικά η ΕΣΣΔ, η Πολωνία, η Τσεχοσλοβακία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ανατ. Γερμανία (από το 1950). Αργότερα, προσχώρησαν και τρεις μη Ευρωπαϊκές χώρες, η Μογγολία (1961), η Κούβα (1972) και το Βιετνάμ (1978). Η Αλβανία που ήταν μέλος της από το 1949 έπαψε να συμμετέχει το 1962. Η ΚΟΜΕΚΟΝ δεν υπήρξε μια "Κοινή Αγορά" όπως η ΕΟΚ, αφού όλη η διάρθρωση των Ανατολικών Οικονομικών καθιστούσε αδύνατη τη διαρμόφωση πραγματικών εθνικών και διεθνών αγορών. Η ολοκλήρωση της ΚΟΜΕΚΟΝ δεν πήρε υπερεθνικές μορφές καθώς τέτοια προσπάθεια προσέκρουε σε αντίδραση των μελών της (κυρίως της Ρουμανίας και όχι μόνον). Γενικά, η πρόοδος της "σοσιαλιστικής ολοκλήρωσης" υπήρξε περιορισμένη.

Η διαμόρφωση πολυμερών μορφών συνεργασίας ήταν δυσχερής και συναντούσε ισχυρά συστημικά εμπόδια. Υπερίσχυαν οι διμερείς σχέσεις με την Σοβιετική Ένωση που βασίζονται στην προμήθεια καυσίμων και πρώτων υλών από την τελευταία. Βαθμιαία τα μικρά μέλη της ΚΟΜΕΚΟΝ άρχισαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για τις σχέσεις τους με την ΕΟΚ και την Δύση από όπου προμηθεύονται τεχνολογία και πιστώσεις.

Η κατάρρευση των Ανατολικοευρωπαϊκών καθεστώτων οδήγησε σε ταυτόχρονη ουσιαστική διάλυση της ΚΟΜΕΚΟΝ. Το βέβαιο είναι ότι στην Ευρώπη δεν μπορεί να γίνεται λόγος για δύο παράλληλες οικονομικές ολοκληρώσεις. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική ολοκλήρωση είναι πλέον μία και πραγματοποιείται με κενό την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

B. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Με την είσοδο στην νέα δεκαετία, η Κοινότητα βρίσκεται αντιμετώπιση με νέες προκλήσεις και νέες ευθύνες. Το γεγονός αυτό τροφοδότησε έντονο προβληματισμό για την μελλοντική πορεία και αρχιτεκτονική της Κοινότητας. Δύο κύριες "Σχολές σκέψης" έχουν αναπτυχθεί:

Η μία τονίζει ότι ακριβώς λόγω των ραγδαίων ανακατατάξεων στην Ανατολική Ευρώπη η Κοινότητα θα πρέπει "να επιταχύνει" τις διαδικασίες ενοποίησης στον οικονομικό και νομισματικό τομέα, αλλά και στον θεσμικό ώστε να μπορέσει να διαχειριστεί αποτελεσματικότερα οποιαδήποτε κρίση και ενδεχόμενη αστάθεια στην περιοχή με νέα έξαρση του εθνικισμού, αλλά και να αποτελέσει σταθερό πλαίσιο για την ενσωμάτωση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Κύριος εκφραστής της άποψης αυτής είναι ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζάκ Ντελόρ και χώρες όπως η Γαλλία η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ισπανία. Η Κοινότητα καλείται να αναλάβει, ένα νέο ρόλο: την εγγύηση της σταθερότητας στην περιοχή της Κεντρικής Ευρώπης με παράλληλο σχεδιασμό της μελλοντικής μορφολογίας της Ευρώπης.

Η δεύτερη "Σχολή σκέψης" προβάλλει τη θέση ότι, λόγω ακριβώς των ανακατατάξεων στην Ανατολική Ευρώπη, η Κοινότητα θα πρέπει "να επιβραδύνει" τις ενοποιητικές διαδικασίες. Στη Σχολή αυτή ανήκει η Βρεταννία, η οποία όμως έτσι ή αλλιώς δεν διακρίνεται για την ενθουσιώδη υποστήριξή της προς το "βάθμα της ενοποίησης" και συνεπώς η αναφορά στις πρόσφατες εξελίξεις δεν έχει ιδιαίτερη "πειστικότητα".

Ανεξάρτητα από τις παραπάνω προβαλλόμενες θέσεις εμφανίζεται τώρα σαν βεβαία:

α) ότι η Κοινότητα δεν πρόκειται να επεκτείνει στο ορατό μέλλον

την αρμοδιότητά της σε περιοχές που συνδέονται με την άμυνα και την ασφάλεια. Η Κοινότητα θα διατηρήσει το χαρακτήρα της πολιτικής δύναμης προκειμένου "να αποδειχθεί" τις Ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες χωρίς να δημιουργηθούν προβλήματα στρατιωτικής ισορροπίας. Η θέση αυτή προβάλεται ήδη από τη Δυτική Γερμανία.

- β) Η προοπτική για σχετικά γρήγορη ανάπτυξη της Κοινότητας σε ομοσπονδιακές βάσεις φαίνεται επίσης να απομακρύνεται ακριβώς για τους παραπάνω λόγους. Για τη Δυτική Γερμανία, παράδειγμα, η πρώτη προτεραιότητα είναι η ομαλοποίηση και σταθεροποίηση της κατάστασης στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, καθώς και η διευθέτηση των σχέσεων με την ανατολική Γερμανία και όχι η παραπέρα εμπάθυνση της ενοποίησης.

Εξάλλου, η Κοινότητα βρίσκεται αντιμέτωπη με αιτήματα είτε αποδοχής νέων χωρών ως πλήρη μέλη (Αυστρία, Τουρκία), είτε επαναπροσδιορισμό των σχέσεων της με τις χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης, (χώρες ΕΖΕΣ, Μεσογειακές) στην βάση και με συνεκτίμηση των νέων εξελίξεων, συνθηκών και δεδομένων (εσωτερική αγορά). Η Κοινότητα, έχει προσδιορίσει την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τη διεύθυνση στο πρώτο εξάμηνο του 1993 και εξετάζει διάφορα πρότυπα ενίσχυσης των σχέσεων της με τις τρίτες χώρες. Ταυτόχρονα, όμως έχει αρχίσει να προβάλλεται η άποψη ότι για ορισμένες "τρίτες" ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να ανευρεθούν τρόποι διασύνδεσής τους με την Κοινότητα που αποτρέπουν τελικά τη διεύρυνσή τους. Για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης προτείνεται η ενεργοποίηση του πλαισίου της "σύνδεσης" σύμφωνα με το άρθρο 238 της Συνθήκης της ΕΟΚ.

Η διεύρυνση της Κοινότητας προς τη Νότια Ευρώπη αποτελεί έναν παράγοντα που επηρεάζει σημαντικά τις σχέσεις της ΕΟΚ με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες. Με την υπογραφή των πράξεων προσχώρησης

των νέων κρατών-μελών (1986), το Συμβούλιο έδωσε εντολή στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με τις μεσογειακές χώρες για την προσαρμογή των υφισταμένων συμφωνιών εμπορικής και οικονομικής συνεργασίας στις νέες συνθήκες. Το πνεύμα αυτής της "νέας μεσογειακής πολιτικής" δεν θα επιφέρει τροποποιήσεις στα βασικά χαρακτηριστικά των συμφωνιών, αλλά θα υπάρξει μια μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση, ιδίως στον γεωργικό τομέα.

Οι σχέσεις της Κοινότητας με τις χώρες των ομάδων Magreb-Mashreq διέπονται από τις συμφωνίες που έχει συνάψει η ΕΟΚ με κάθε μία χώρα των ομάδων αυτών. Οι αρχικές συμφωνίες (1964) ήταν εμπορικού χαρακτήρα και οι παραχωρήσεις ήταν αμοιβαίες. Οι νέες συμφωνίες που υπογράφηκαν το 1976 και άρχισαν να ισχύουν από το τέλος περίπου του 1978 ύστερα από κύρωση από τα Κοινοβούλια των χωρών-μελών της ΕΟΚ είναι απεριόριστης χρονικής διάρκειας και δεν περιορίζεται μόνον στον εμπορικό τομέα, αλλά περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την χρηματοδοτική, βιομηχανική και τεχνολογική συνεργασία. Το 1975 υπογράφεται μεταξύ ΕΟΚ-Ισραήλ συμφωνία εμπορικής και οικονομικής συνεργασίας. Η συμφωνία αυτή είναι ανάλογη με αυτές των χωρών Magreb-Mashreq με μια σημαντικότατη διαφορά: εδώ διατηρείται η αρχή της αμοιβαιότητας, δηλαδή οι παρεχόμενες προτιμήσεις συνοδεύονται από ανάλογες αντιπροτιμήσεις.

Στις παρακάτω σελίδες καταβάλλεται προσπάθεια να αναπτυχθεί, αναλυθεί και εκτιμηθεί με συστηματικότητα και σε μεγαλύτερη έκταση, το πρόβλημα της διεύρυνσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων όπως διαμορφώνεται ύστερα από τις τελευταίες ανακατατάξεις τόσο στον χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όσο και σε αυτόν της Ανατολικής Ευρώπης. Στο πρώτο μέρος, αναφερόμαστε στην κατεύθυνση της διεύρυνσης. Συγκεκριμένα, αναλύουμε την προοπτική διεύρυνσης της Κοινότητας, με χώρες της ΕΖΕΣ και την δηκουργία του Ενιαίου Οικονομικού χώρου, τις Συμφωνίες σύνδεσης της Κοινότητας με τις χώρες του Βίλεμπράντ

καθώς και την προοπτική για διεύρυνση με Κύπρο - Μάλτα - Τουρκία.

Στο Δεύτερο Μέρος αναφερόμαστε στις συνέπειες που προκύπτουν από τη διεύρυνση της Κοινότητας. Αρχικά τίθεται το ερώτημα: Διεύρυνση ή εμβάθυνση, ενώ στη συνέχεια παραθέτουμε τα προβλήματα της διεύθυνσης (οικονομικά, πολιτικά και νομικά), τα πλεονεκτήματα, και μειονεκτήματα της, καθώς και τις επιπτώσεις της διεύρυνσης για τη χώρα μας.

Τέλος, στα Συμπεράσματα, αναφερόμαστε στη "νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική" και τα γεωγραφικά όρια της ενωμένης Ευρώπης καθώς επίσης παραθέτουμε ορισμένες απόψεις για την μελλοντική πορεία της Ευρώπης.

Τα κείμενα της εργασίας εμφανίστηκαν αρχικά ως άρθρα σε περιοδικά και εφημερίδες και κυρίως στον Οικονομικό Ταχυδρόμο, καθώς και στο Βήμα και την Καθημερινή.

Μ Ε Ρ Ο Σ Α'

Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

A. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΖΕΣ

Μετά την αποχώρηση της Βρεταννίας από την Επιτροπή Σπάακ, εργάστηκε προς την κατεύθυνση δημιουργίας μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου (free trade area) με τη συμμετοχή των χωρών της ΕΟΚ και του ΟΟΣΑ. Μετά από διαφωνίες μεταξύ Γαλλίας και Βρεταννίας και ύστερα από πιέσεις των Σκανδιναβικών χωρών εγκαινιάστηκε το 1960 η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) με αρχική συμμετοχή επτά χωρών : Βρεταννίας, Δανίας, Νορβηγίας, Σουηδίας, Πορτογαλίας, Ιρλανδίας και Αυστρίας.

Σκοπός της ΕΖΕΣ ήταν να δείξει ότι με Ένωση Ελεύθερου Εμπορίου μπορούσε να φέρει καρπούς και να ασκήσει πίεση πάνω στην ΕΟΚ. Το προσωπικό αποτέλεσμα όμως ήταν ότι η ΕΖΕΣ απομάκρυνε την άμεση Βρεταννική πίεση από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Η πρώτη χώρα προχώρησε σε σύνδεση με την ΕΖΕΣ ήταν η Φινλανδία το 1961, ενώ το 1967 τρεις χώρες η Βρεταννία, η Δανία και η Νορβηγία αποσυνδέθηκαν εν όψει προσχώρησης τους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το 1970 η Ισλανδία γίνεται μέλος της ΕΖΕΣ. Ενώ δύο χρόνια αργότερα, το 1972 επιστρέφει η Νορβηγία και αποχωρεί οριστικά η Δανία και η Βρεταννία. Μια τρίτη χώρα η Ισπανία δείχνει μεν ενδιαφέρον για σύνδεση με την ΕΖΕΣ το 1979, αλλά τελικά προτιμά να αρχίσει διαπραγματεύσεις για ένταξη στην Κοινότητα. Η πλήρης ένταξη της Φινλανδίας έγινε το 1986 ενώ ταυτόχρονα αποχωρεί η Πορτογαλία λόγω εισόδου της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Αργότερα, το 1991 πραγματοποιούνται η ένταξη του Πριγκηπάτου του Λιχτενστάιν, ενώ την ίδια περίοδο αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις για την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ).

Η διαδικασία σύνδεσης που ξεκίνησε το 1961 συνεχίστηκε χωρίς διακοπή και τερματίστηκε με την διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών που αποτελείται από επτά κράτη (Σουηδία, Φινλανδία, Νορβηγία, Αυστρία, Ισλανδία, Ελβετία και Λιχτενστάϊν).

Το 1972 η Κοινότητα υπέγραψε συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, για τα βιομηχανικά προϊόντα με κάθε μία από τις χώρες της ΕΖΕΣ χωριστά. Η συμφωνία ΕΟΚ - ΕΖΕΣ είχε σαν αρχικό στόχο να καθυστερήσει κάθε απόφαση για διεύρυνση της Κοινότητας. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων οι επτά χώρες της ΕΖΕΣ αντιλαμβάνονται τις οικονομικές υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν - ιδιαίτερα με την «κατάργηση των προστατευτικών μέτρων για τις εγχώριες βιομηχανίες - χωρίς να κερδίζουν πολιτικά δικαιώματα σε αντάλλαγμα. Έτσι, οι περισσότερες χώρες της ΕΖΕΣ έχουν καταστήσει σαφές ότι η συμφωνία, την οποία υπέγραψαν με την ΕΟΚ αντιπροσωπεύει απλά ένα βήμα στον δρόμο για την πλήρη συμμετοχή στην Κοινότητα.

Κατά τη διάρκεια των τριάντα χρόνων δηλαδή από το 1961, μέχρι και σήμερα, η Βρεταννία, Δανία και Πορτογαλλία που ήταν αρχικά μέλη της ΕΖΕΣ αποσυνδέθηκαν εν όψει προσχώρησης τους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Σήμερα πέντε από τις επτά χώρες της ΕΖΕΣ έχουν υποβάλει αίτηση για ένταξή τους στην Κοινότητα.

Οι χώρες της ΕΖΕΣ βρίσκονται στην πρώτη φάση διευρύνσεων της Κοινοτητας. Όλες οι σχετικές μελέτες παρουσιάζουν ότι οι υπό ένταξη χώρες πληρούν όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις που απαιτούν οι Συνθήκες. Έχουν δημοκρατικά πολιτεύματα, σέβονται τις αρχές για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η οικονομική τους κατάσταση είναι τέτοια ώστε από την συμμετοχή τους, όχι μόνο δεν θα επιβαρύνουν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα αλλά αντίθετα θα συνεισφέρουν περίπου 5 δις ECU στα Κοινοτικά Ταμεία. Εκτός από τα θετικά στοιχεία υπάρχουν και προβλήματα διαφορετικής τάξης που αφορούν τις χώρες της ΕΖΕΣ.

Η Αυστρία είναι η πρώτη χώρα από τις επτά της ΕΖΕΣ που υπέβαλε αίτηση για ένταξη στην Κοινότητα το 1989 και για την οποία υπάρχει η κατά βάση ευνοϊκή γνωμοδότηση της Επιτροπής από το καλοκαίρι του 1991. Οι οικονομικές σχέσεις της Αυστρίας με την Κοινότητα έχουν αναπτυχθεί σημαντικά. Το 1989 οι εισαγωγές της από την ΕΟΚ κάλυπταν το 68% του συνόλου των εισαγωγών της και οι εξαγωγές της κατευθύνονται προς την ΕΟΚ σε ποσοστό 63% του συνόλου των εξαγωγών της. Εξάλλου η συμμετοχή της Αυστρίας στον ΕΟΧ είχε επικυρωθεί από το Κοινοβούλιο της χώρας και αποτελούσε το πρώτο βήμα για την ένταξη της στην Κοινότητα. Η ένταξή της όμως καθυστέρησε εξαιτίας των προβλημάτων που αντιμετώπισε η Κοινότητα για την επικύρωση της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Με την επίσημη κατάθεση της αίτησης εντάξεως - η οποία πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 1991 στην Χάγη - η Σουηδία κάνει το πρώτο δραστικό βήμα προς την έξοδο από τον Σκανδιναβικό απομονωτισμό. Με δημοψήφισμα που διεξάγει, η χώρα πριν από λίγες ημέρες, μόνο το 30% του πληθυσμού τάσσεται υπέρ της ένταξης της Σουηδίας στην Κοινότητα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό πριν από δύο περίπου χρόνια ήταν 70%. Η άρνηση αυτή των Σουηδών να ενταχθούν στην Κοινότητα σχετίζεται με την γεωγραφική θέση και τις ιδιαιτερότητες της χώρας τους. Βασικό αίτημα των Σουηδών είναι η διατήρηση των μεγάλων επιδοτήσεων προς τους αγρότες. Μπορεί η Σουηδία να μην είναι γεωργική χώρα αλλά παρέχει ισχυρή προστασία στους γεωργούς, και τους κτηνοτρόφους των περιοχών που βρίσκεται κοντά στην αρκτική ζώνη.

Οι συνθήκες στις περιοχές αυτές δεν είναι καθόλου ευνοϊκές με τη θερμοκρασία να βρίσκεται υπό το μηδέν κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους. Για τον λόγο αυτό οι κρατικές επιδοτήσεις είναι πολύ σημαντικές για τους αγρότες της Σουηδίας, αλλά οι πρακτικές αυτού του είδους αντιβαίνουν στην Κοινή Αγροτική Πολιτική της

Κοινοτητας που θα πρέπει να εφαρμοσθεί και στην Σουηδία με την ένταξή της. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, ο μέσος όρος των κρατικών επιδοτήσεων ανά Σουηδό αγρότη ανέρχεται στο ποσό των 34.000 δολαρίων την στιγμή που το ίδιο ποσό στην Κοινότητα δεν ξεπερνά τα 13.000 δολάρια.

Η Σουηδία ζητάει να συμπεριληφθεί στις διαπραγματεύσεις με την Κοινότητα και οι αγροτικές εκτάσεις που έχουν τεθεί εκτός παραγωγής καθώς και να μην διαταραχθούν οι εμπορικές σχέσεις τους με τα κράτη της Βαλτικής (η Σουηδία, Νορβηγία και Φινλανδία, έχουν υπογράψει συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου με Λιθουανία, Εσθονία και Λετονία). Η Σουηδία θέλει επίσης να διατηρήσει αυτό το καθεστώς και έχει προτείνει ένα σύστημα ελέγχου των εισαγωγών από τα κράτη της Βαλτικής έτσι ώστε να μην εισέρχονται ανεξέλεγκτα στην Κοινότητα προϊόντα από τρίτες χώρες.

Η Επιτροπή έχει ταχθεί ευνοϊκά επί των αιτημάτων των Σουηδών και προτείνει μια ακόμη μεταβατική περίοδο. Από την μεριά της η Σουηδική Κυβέρνηση είναι διαθετημένη να κάνει ορισμένες υποχωρήσεις προκειμένου να ολοκληρωθούν ομαλώς οι διαπραγματεύσεις της χώρας με την Κοινότητα.

Μια τρίτη χώρα της ΕΖΕΣ, η Ελβετία, το Δεκέμβριο του 1992 σε δημοψήφισμα της απαντάει "όχι" στη δημιουργία του "Ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου" (ΕΟΧ) και κατά συνέπεια άρνηση για ένταξη της στην Κοινότητα. Η Ελβετική αίτηση για ένταξη στην Κοινότητα έχει προσωρινά "παγώσει" και θα προχωρήσει μόλις λυθούν ορισμένα προβλήματα.

Το Νοέμβριο του 1992 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με συνοπτική διαδικασία εξέδωσε γνωμοδότησή της σχετικά με το θέμα της αίτησης εντάξεως της Φινλανδίας στους κόλπους της Κοινότητας σημείωσε κάποιους όρους που θα πρέπει να αποδεχθεί η χώρα:

- Σε μια πράξη προσχώρησης στην Κοινότητα η Φινλανδία θα πρέπει

να αποδεχθεί με σαφή τρόπο την συμμετοχή της στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και πολιτική άμυνα της Κοινότητας εγκαταλείποντας την θέση ουδετερότητας

- Θα πρέπει να αποδέχεται περιορισμούς στην υψηλά επιδοτούμενη γεωργία από το κράτος ιδιαίτερα στις φτωχές περιφέρειες που βρίσκονται κοντά στην πολιτική ζώνη και
- Να μην αναπτύσσει στο μέλλον υπερβολικές διεκδικήσεις για ενίσχυση αυτών των περιοχών από τα διαρθρωτικά ταμεία της Κοινότητας.

Η Φινλανδία αναφέρει ότι δεν αναμένεται να δημιουργηθούν προβλήματα με την ένταξη της χώρας στην Κοινότητα από τα παραπάνω σημεία. Τα προβλήματα με την γεωργία και την περιφερειακή πολιτική όσο σοβαρά κι αν είναι επισκιάζονται από την ανάγκη της χώρας να αναπτύξει τις εμπορικές οικονομικές σχέσεις της με την κοινότητα, ύστερα από την κατάρρευση των συναλλαγών της με την πρώην ΕΣΣΔ, βασικό παράγοντα της μεγάλης κρίσης που διέρχεται η οικονομία της

Σε μια μελλοντική ένταξή της στην Κοινότητα η Φινλανδία θα αποκομίσει σημαντικά οφέλη. Το κατά κεφαλή εισόδημα των κατοίκων θα αυξηθεί κατά 8%, θα δημιουργηθούν 100.000 νέες θέσεις εργασίας θα μειωθούν οι τιμές και οι φόροι και θα σταθεροποιηθούν τα επιτόκια. Επίσης, σε περίπτωση ένταξης της θα επηρεαστούν ιδιαίτερα οι ζωτικοί τομείς της γεωργίας και της επεξεργασίας τροφών.

Σε μία μη ένταξη της Φινλανδίας στην Κοινότητα, η φινλανδική αγροτική παραγωγή με τους ισχύοντες κανόνες της ΕΟΚ, θα μειωθεί κατά 30%.

Στις 24 Νοεμβρίου 1992 η Νορβηγία υποβάλλει για τέταρτη φορά αίτηση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Οι δύο πρώτες ήταν το 1962 και το 1967 αλλά η Γαλλία προέβαλε βέτο και στις δύο περιπτώσεις επειδή ήθελε να κρατήσει την Κοινότητα μέσα στα στενά πλαίσια των έξι κρατών-μελών. Η επόμενη αίτηση υποβλήθηκε το 1970 ,

αλλά δύο χρόνια αργότερα σε σχετικό δημοψήφισμα που διετάχθη, οι Νορβηγοί απάντησαν αρνητικά για την ένταξή τους στην Κοινότητα. Αιτία τότε ήταν η κοινή αλιευτική πολιτική της Κοινότητας που ήταν αντίθετη με την Νορβηγική αλιεία.

Τα προβλήματα είναι πολλά και η διαδικασία των διαπραγματεύσεων θα είναι επίπονη. Η Νορβηγική οικονομία ευημερεί χάρις στο πετρέλαιο, της Βόρειας θάλασσας, την αλιεία και την ανεπτυγμένη γεωργία. Ένα βασικό πρόβλημα που θα δημιουργηθεί με την ένταξή της στην Κοινότητα είναι ότι η λήψη αποφάσεων θα γίνεται από την Κοινότητα θα περιορίσει τις μεγάλες επιδοτήσεις που χορηγεί η Νορβηγική Κυβέρνηση στους αγρότες της. Ένα άλλο πρόβλημα μεταξύ ΕΟΚ Νορβηγίας είναι η αλιεία. Οι Νορβηγοί ψαράδες ανησυχούν ότι με την ένταξη της χώρας στην Κοινότητα τα χωρικά ύδατα θα γεμίσουν ξένους ψαράδες που θα θελήσουν να εκμεταλλευτούν τον αλιευτικό πλούτο της χώρας.

Ένας από τους κύριους στόχους της στις διαπραγματεύσεις της με την Κοινότητα θα είναι η διατήρηση ελέγχου επί των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας τους. Η Νορβηγική κυβέρνηση έχει καταστήσει σαφές ότι θα ζητήσει μια μεταβατική περίοδο για την εθνική της βιομηχανία πετρελαίου, που αντιπροσωπεύει το 16% του ΑΕΠ της χώρας.

Από την μεριά της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιμετωπίζει πολύ ευνοϊκά το θέμα της Νορβηγίας. Όπως αναφέρει σε γνωμοδότηση της για την αίτηση της χώρας, "η Νορβηγική οικονομία είναι από τις ισχυρότερες της Ευρώπης καθώς ο πληθωρισμός και η οικονομική κατάσταση του δημοσίου τομέα είναι πολύ καλύτερη από ότι στις περισσότερες κοινοτικές χώρες". Η Επιτροπή σημειώνει επίσης ότι "κατά τα τελευταία έτη η νομισματική και συναλλαγματική πολιτική ήταν επιτυχώς όσον αφορά τα επίπεδα πληθωρισμού, τα οποία είναι απολύτως ευθυγραμμισμένα με τις μελλοντικές απαιτήσεις της οικονομικής

και νομισματικής ένωσης".

Η επίσημη έναρξη των διαπραγματεύσεων για τις χώρες της ΕΖΕΣ (Αυστρία, Σουηδία, Φινλανδία, Νορβηγία) έγινε στις 5 Απριλίου του 1993 στο Λουξεμβούργο και ακολούθησε η πρώτη συνάρτηση των διαπραγματευτικών ομάδων για να καθορίσουν την διαδικασία των διαπραγματεύσεων.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος είναι η νέα Ευρώπη που δημιουργήθηκε ύστερα από διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν πριν από τρία χρόνια περίπου, και είχαν σαν στόχο την δημιουργία μιας "Κοινής Αγοράς" των δώδεκα μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τις επτά χώρες της ΕΖΕΣ. Η υπογραφή της συνθήκης για την σύσταση του "Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου" πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 1992 στο Πόρτο της Πορτογαλίας. Ο "Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος" αναφέρεται σαν τη μεγαλύτερη αγορά του κόσμου η οποία εκτείνεται από την Ανταρκτική ως την Κρήτη, αντιπροσωπεύει 380 εκατομμύρια κατοίκους καθώς και το 40% του Παγκόσμιου Εμπορίου.

Οι διαπραγματεύσεις ανάμεσα στα Κράτη-μέλη της Κοινότητας και των χωρών της ΕΖΕΣ υπήρξαν εξαιρετικά δύσκολες. Ορισμένες από τις χώρες της ΕΖΕΣ αντιδρούν στην προοπτική μιας ενιαίας αγοράς εξετάζοντας το ενδεχόμενο πλήρους ένταξής τους στην Κοινότητα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις χώρες που έχουν υποβάλλει αίτηση για ένταξη στην Κοινότητα. Σε συνδιάσκεψη κορυφής που πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 1989, οι χώρες της ΕΖΕΣ αποφάσισαν την εμβάθυνση των σχέσεων τους με την Κοινότητα. Η εμβάθυνση αυτή δεν αποκλείει την σύναψη τελωνειακής ένωσης με την Κοινότητα και ευρύτερη συμ-

μετοχή στη διαδικασία εγκαθίδρυσης της εσωτερικής αγοράς με στόχο τη δημιουργία ενός "Ενιαίου Οικονομικού Χώρου" μεταξύ χωρών της ΕΖΕΣ και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Οι επτά χώρες της ΕΖΕΣ στη δήλωση που υιοθέτησαν τονίζουν ότι επιδιώκουν "τη μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία στην διακίνηση υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων" με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Δυσκολίες επίσης επικεντρώνονται και στο θέμα του δικαιώματος διέλευσης από την Αυστρία, στο πρόβλημα της αλιείας όσον αφορά τη Νορβηγία και Ισλανδία, ενώ το πρόβλημα της Φινλανδίας είναι ότι με την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων θα εξαγοραστούν τα προσοδοφόρα δάση της. Από την πλευρά της η Κοινότητα έχει να αντιμετωπίσει τις υψηλές περιβαλλοντικές προδιαγραφές της ΕΖΕΣ, καθώς επίσης η δεύτερη δεν δέχεται πρόσθετα αγροτικά προϊόντα να συσσωρεύονται στις αγορές της.

Στον προσδοκώμενο "Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο" οι χώρες της ΕΖΕΣ θα αποκλεισθούν από τις νέες αρμοδιότητες της Κοινότητας σε τομείς κοινής διπλωματίας, άμυνας, νομίματος και άλλους που αποφασίστηκαν στο Μάαστριχτ. Στον εμπορικό τομέα δεν θα έχουν καμία διαφορά με την Κοινότητα εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις στον τομέα της γεωργίας.

Ύστερα από τρία χρόνια συνομιλιών οι χώρες της ΕΖΕΣ αποδέχθηκαν τελικά την Κοινοτική Πολιτική. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων μεταξύ Κοινότητας - ΕΖΕΣ για την προοπτική της δημιουργίας "Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου", οι χώρες της ΕΖΕΣ αποδέχθηκαν την εφαρμογή των Νόμων και Οδηγιών της Κοινότητας. Για το λόγο αυτό η ΕΖΕΣ δημιούργησε μια εποπτεύουσα αρχή η οποία θα επιτηρεί την εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας, και ενός δικαστηρίου που θα κρίνει τις διαφωνίες που πιθανόν να προκύψουν από την εν λόγω εφαρμογή. Η εφαρμογή της Κοινοτικής νομοθεσίας σημαίνει ότι άτομα, εταιρείες, και κυβερνήσεις των χωρών μελών της ΕΖΕΣ θα πρέπει να προβούν σε απαραίτητες προσαρμογές πολιτικής και διαδικασιών. Η

νομοθεσία αυτή περιλαμβάνει ακόμα και Κοινοτικούς Κανόνες που σχετίζονται με τον ανταγωνισμό, τους δημόσιους διαγωνισμούς και τις κρατικές επιχορηγήσεις στις βιομηχανίες.

Λίγο πριν αρχίσει η εφαρμογή του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου, η Ελβετία διεξάγει δημοψήφισμα για να αποφασίσει αν θα ενταχθεί ή όχι στον ΕΟΧ. Το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό για την ένταξη της χώρας στον ΕΟΧ και την περαιτέρω ένταξη στην Κοινότητα. Η άρνηση των Ελβετών είχε σαν τελικό αποτέλεσμα την καθυστέρηση εφαρμογής του ΕΟΧ από 1.1.1993 που είχε αρχικά αποφασιστεί με τουλάχιστον εξαμηνιαία αναπροσαρμογή. Η άρνηση των Ελβετών στην Ενωμένη Ευρώπη οφείλεται κυρίως στους φόβους της πλειοψηφίας των Ελβετών από την μία πλευρά, δηλαδή το ξένο και φθηνό εργατικό δυναμικό που θα εισέλθει στην χώρα θα αποδίδει λιγότερο και θα αυξήσει τον δείκτη ανεργίας. Οι αποφάσεις δεν θα λαμβάνονται από την ίδια τη χώρα αλλά κατά κύριο λόγο από την Κοινότητα και τέλος θα είναι αναγκασμένη να διαθέτει τεράστια ποσά για τις λιγότερο εύπορες χώρες της Κοινότητας. Από την άλλη πλευρά, εάν η Ελβετική Κυβέρνηση παρουσίαζε στους πολίτες της την πραγματική κατάσταση της οικονομίας, (που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ύφεση, η ανεργία έχει τριπλασιαστεί, ο ρυθμός ανάπτυξης και το ΑΕΠ μειώνεται, ενώ ο πληθωρισμός ανεβαίνει) και τις προοπτικές που ανοίγονται με τον ενιαίο οικονομικό χώρο (θα απαιτούσε πρόσβαση σε αγορά 380 εκατομμυρίων ανθρώπων και θα έφερνε νέες επενδύσεις) ίσως το αποτέλεσμα να ήταν διαφορετικό.

Το πρόβλημα που δημιουργείται από την Ελβετική άρνηση για συμμετοχή στον ΕΟΧ εντοπίζεται στην οικονομική συμμετοχή των Ελβετών στο υπό δημιουργία ειδικό ταμείο για τις φτωχότερες χώρες της Κοινότητας, το οποίο θα χρηματοδοτούσαν οι χώρες της ΕΖΕΣ με 2 δις ECU. Η Ελβετία είχε συμφωνηθεί να αποδίδει 65 εκατ. φράγκα (10 δις δρχ.) το χρόνο στο Ταμείο αυτό επί 5 έτη ανερχόταν στο 27% του συ-

νολικού ποσού που θα διέθεταν οι χώρες της ΕΖΕΣ ως οικονομικό αντάλλαγμα για την ίδρυση του ΕΟΧ. Τον περασμένο Φεβρουάριο η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη-μέλη της ΕΖΕΣ κατέληξαν σε συμφωνία, για να ξεπεράσουν τα εμπόδια που δημιούργησε η άρνηση των Ελβετών να ενταχθούν στον ΕΟΧ. Με την συμφωνία που επιτεύχθηκε το ποσό που αντιστοιχούσε στην Ελβετία δεν μοιράζεται στους υπόλοιπους αλλά θα βρεθεί από την μείωση κατά 1% (από 3% σε 2%) των επιτοκίων χρηματοδότησης του Ταμείου. Η εξοικονόμηση των χρημάτων θα προέλθει και από την καθυστέρηση δημιουργίας του Ταμείου κατά έξι μήνες.

Οι δύο πλευρές εξέφρασαν την ελπίδα ότι η συμφωνία για τον ΕΟΧ θα έχει επικυρωθεί από τα Κοινοβούλια ως την 1η Ιουλίου, ώστε να μην υποστεί και άλλη καθυστέρηση. Αν η Συμφωνία δεν ισχύσει από την 1η Ιουλίου θα τεθεί σε εφαρμογή την 1η του επόμενου μηνός από το μήνα που θα έχει γίνει η τελευταία επικύρωση.

B. ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΒΙΖΕΓΚΡΑΝΤ

Ύστερα από εξομάλυνση των σχέσεων της Κοινότητας με την ΚΟΜΕΚΟΝ που άρχισε τον Ιούλιο του 1988 με την υπογραφή "Κοινής δήλωσης" (δήλωση για την αποκατάσταση των σχέσεων), ανοίγεται ο δρόμος για την υπογραφή συμφωνιών Σύνδεσης ανάμεσα στην Κοινότητα με τις χώρες της ΚΟΜΕΚΟΝ.

Μετά την έναρξη της διαδικασίας εκδημοκρατισμού και οικονομικών μεταρρυθμίσεων, η εμπορική προσέγγιση στις σχέσεις της Κοινότητας με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης προσέλαβε ευρύτερο πολιτικό περιεχόμενο. Η Κοινότητα ανέλαβε τον ρόλο υποβοήθησης, τόσο στο οικονομικό όσο και στο πολιτικό επίπεδο, των μεταρρυθμιστικών διαδικασιών και παράλληλα των "μέσων" και του πλαισίου για την σταθεροποίηση της περιοχής.

Μέχρι το τέλος του 1989 τρεις χώρες του Βίζεγκραντ υπογράφουν συμφωνίες σύνδεσης με την Κοινότητα. Συγκεκριμένα, το Σεπτέμβριο του 1988 υπογράφεται η πρώτη Συμφωνία για σύνδεσης της Ουγγαρίας, με την Κοινότητα, ενώ τρεις μήνες αργότερα τον Δεκέμβριο υπεγράφη συμφωνία και με την πρώην Τσεχοσλοβακία. Το παράδειγμα των δύο αυτών χωρών ακολουθεί και η Πολωνία τον Σεπτέμβριο του 1989, ενώ την ίδια περίοδο η πολιτική Causescu που επικρατεί στη Ρουμανία, οδηγεί την Κοινότητα σε "πάγωμα" των σχέσεων. Η τελευταία από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, η Βουλγαρία υπέγραψε συμφωνία σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα τον Μάρτιο 1993.

Η δεύτερη φάση διεύρυνσης της Κοινότητας θα γίνει με τις Ανατολικές χώρες και θα μπορούσε να είναι ορατή μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Μελέτες όμως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αναφέρουν ότι ακόμα και τα πιο προηγμένα ανατολικά κράτη δεν θα είναι έτοιμα για πλήρη ένταξη πριν περάσουν τουλάχιστον είκοσι χρόνια. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται κυρίως στις μη αναπτυγμένες οικονομί-

ες των χωρών αυτών, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ορισμένα προβλήματα.

Η απορρόφηση τεραστίων κονδυλίων από την Κοινότητα είναι το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα που δημιουργεί ανησυχίες για ενδεχόμενη μείωση του μεριδίου του Κοινοτικού Νότου. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού είναι επιτακτική ανάγκη η διεύρυνση των Κοινοτικών πόρων. Η αύξηση του ανταγωνισμού στην κοινότητα είναι ένα ακόμη πρόβλημα που δημιουργεί η διεύρυνση προς Ανατολάς. Τα ανατολικά προϊόντα θα εισέρχονται ελεύθερα στην Κοινότητα και θα ανταγωνίζονται τα κοινοτικά καθώς και οι επενδύσεις στην Ανατολική Ευρώπη θα ανταγωνίζονται τις επενδύσεις στην Κοινότητα. Οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης θα αποτελέσουν για τους επενδυτές ιδιαίτερα ελκυστική οικονομική ζώνη, κυρίως εξαιτίας του χαμηλού εργατικού κόστους και του καλύτερα εκπαιδευμένου και πειθαρχημένου εργατικού δυναμικού. Υπάρχει πειθαρχία και συνέπεια. Η εργασία μίας ώρας κοστίζει στην Ανατολική Ευρώπη λιγότερο από 2 δολάρια - με φθηνότερη την Πολωνία με 1,39 \$ - έναντι 18\$ στην Δυτική Ευρώπη. Οι οικονομικές δυσκολίες που υπάρχουν είναι σοβαρές. Στις χώρες αυτές δεν υπάρχουν συσσωρευμένα κεφάλαια, ούτε αποταμιεύσεις, ενώ το βασικότερο πρόβλημα είναι η μετατρεψιμότητα των νομισμάτων τους

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δημιούργησε πριν από δύο χρόνια την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την ανασυγκρότηση και την ανάπτυξη με σκοπό την παροχή οικονομικής βοήθειας στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Στοχεύει επίσης στην παροχή τεχνικής βοήθειας και συμβουλών στις οικονομίες των πρώην κομμουνιστικών κρατών στην δημιουργία ενός πλαισίου για την ελεύθερη οικονομία και έναν ισχυρό ιδιωτικό τομέα, στην χρηματοδότηση για την βελτίωση της υποδομής του κρατικού τομέα και τέλος στην προστασία του περιβάλλοντος για την Ανατολική Ευρώπη. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε ότι ενέκρινε 52 προγράμματα που αποσκοπούν στην προώθηση της δημοκρατίας στην Κεν-

τρική και Ανατολική Ευρώπη στα πλαίσια της πρωτοβουλίας. Φάρος - Δημοκρατία. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα με το οποίο η Κοινότητα έχει προωθήσει οικονομική και τεχνική βοήθεια προς τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προανατολίζεται προς την δημιουργία ενός προγράμματος που θα περιλαμβάνει τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με στόχο τον συντονισμό της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Η δημιουργία ενός τέτοιου πολιτικού φόρουμ θα άνοιγε το δρόμο για την από κοινού αντιμετώπιση των προβλημάτων της εξωτερικής πολιτικής, της ασφάλειας και παράλληλα θα μετρίαζε τους φόβους των κρατών αυτών που ανησυχούν για το ότι η Δύση αδιαφορεί για την ασφάλεια τους αρνούμενη να τα δεχτεί στο ΝΑΤΟ.

Η διεύρυνση της Κοινότητας με τις χώρες του Βλζεγκραντ - που έχει αφετηρία τις αλλαγές τόσο στην Κοινότητα όσο και στον Ανατολικοευρωπαϊκό χώρο - θα σημαίνει την ουσιαστική και θεσμική κατάλυση των διαχωριστικών τειχών ανάμεσα στη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη. Βρισκόμαστε συνεπώς σε ελπιδοφόρες προοπτικές. Μια νέα πολιτική διάρθρωση αρχίζει να διαμορφώνεται στον Ευρωπαϊκό χώρο. Οι αντιθέσεις του παρελθόντος υποχωρούν. Οι διαιρέσεις βρίσκονται σε υπέρβαση. Ωστόσο, οι τάσεις και οι διαδικασίες αυτές δεν μπορούν ακόμα να θεωρηθούν τελεσίδικες και αναπότρεπτες. Πολλά και καθοριστικά εξαρτώνται από την πορεία των μεταρρυθμίσεων στον Ανατολικοευρωπαϊκό χώρο. Επίσης πολλά εξαρτώνται από την στάση το και στρατηγική της δυτικής Ευρώπης απέναντι στην Ανατολική. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ζάκ Ντελόρ υποστηρίζει ότι οι χώρες της Κοινότητας, θα πρέπει να επεξεργασθούν μια περισσότερο συνεκτική και ολοκληρωμένη στρατηγική απέναντι στην Ανατολική Ευρώπη, που λαμβάνει πλήρως υπόψη τις τις σημερινές συνθήκες και πραγματικότητες.

Γ. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΚΥΠΡΟ - ΜΑΛΤΑ - ΤΟΥΡΚΙΑ

Μια ειδική κατηγορία χωρών που έχουν υποβάλλει αίτηση για μελλοντική ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι η Κύπρος, η Μάλτα και η Τουρκία. Ενώ για τις δύο πρώτες (Κύπρος, Μάλτα) επικρατεί ακόμα η έκδοση γνωμοδοτήσεων της Επιτροπής για την Τουρκία κανένας στην Κοινότητα δεν βλέπει την ένταξή της στο ορατό μέλλον.

Κύπρος: Για την μελλοντική ένταξη της Κύπρου στην Κοινότητα, υπάρχουν στις Βρυξέλλες δύο "σχολές": η "παραδοσιακή" που θεωρεί, ότι καμία κίνηση δεν μπορεί να γίνει πριν λυθεί το Κυπριακό, και η "Ριζοσπαστική" που πρεσβεύει ότι θα μπορούσε να προχωρήσει η προετοιμασία εισόδου της στην Κοινότητα και πριν από την επίλυση του Κυπριακού, η οποία δε θα λειτουργήσει και σαν μέσο πίεσης για συνεννόηση στο νησί.

Πραγματι, η άποψη της "παραδοσιακής" σχολής - η οποία υποστηρίζεται από ένα μεγάλο ποσοστό στους κόλπους της Κοινότητας - για ορισμένους θα φαίνεται η μόνιμα συνδεδεμένη Κυπριακή ένταξη (ακόμα και μετά την επίλυση του Κυπριακού) με αυτήν της Τουρκίας.

Παρά την τελμάτωση του διαλόγου και τις διεθνείς προσπάθειες για το Κυπριακό, η καθυστερημένη αίτηση ένταξης της Κύπρου (1972) στην Κοινότητα αρχίζει να προχωρεί. Στις αρχές του περασμένου χρόνου (1992) και ύστερα παό πολλές δυσκολίες η Κομισιόν αποφασίζει να περιλάβει την έκδοση της γνωμοδότησης για την Κυπριακή αίτηση στο πρόγραμμα εργασιών της το 1992. Συγκεκριμένα, στις 10 Μαρτίου σχηματίστηκε διϋπηρεσιακή επιτροπή της Κομισιόν για την προετοιμασία της γνωμοδότησης.

Θετική εξέλιξη για την Κυπριακή υποψηφιότητα αποτελεί η σύσταση για πρώτη φορά στις Βρυξέλλες της Μικτής Επιτροπής Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Κυπριακής Βουλής. Βασικός στόχος της Μικτής

Επιτροπής είναι η προώθηση της εντάξεως της Κύπρου στην Κοινότητα. Το ίδιο θέμα απασχολεί και το Συμβούλιο Γενικών υποθέσεων το οποίο συνήλθε τον Οκτώβριο του 1992 - ασχολείται με θέματα διεύρυνσης της Κοινότητας - το οποίο αποφάσισε την εντός συντόμου χρόνου έκδοση των "γνωμοδοτήσεων" της Επιτροπής στις αιτήσεις της Κύπρου και της Μάλτας. Η έκδοση της γνωμοδότησης αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη οποιασδήποτε διαπραγματευτικής διαδικασίας για ένταξη.

Η τελευταία προσπάθεια για αναβάθμιση των σχέσεων της Κύπρου με την Κοινότητα πραγματοποιήθηκε κατά τη διαρκεία του Συμβουλίου Συνδέσεως των δύο πλευρών που διεξάχθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1992 στις Βρυξέλλες σε επίπεδο Υπουργών Εξωτερικών. Η έκβαση του Συμβουλίου χαρακτηρίστηκε επιτυχής και το αποτέλεσμα της επικεντρώνεται σε τρία βασικά σημεία:

- 1) Η Κοινότητα θα αναβαθμίσει στο υψηλότερο αναγκαίο επίπεδο τον πολιτικό διάλογο με την Κύπρο,
- 2) Εξισορρόπηση των σχέσεων Κύπρου-Κοινότητας σε σχέση με την αναβάθμιση που έγινε με την Τουρκία, και
- 3) Η προώθηση της γνωμοδότησης της Επιτροπής και γενικότερα η αίτηση ένταξης αναμένεται να παρουσιαστεί στο πρώτο εξάμηνο του 1993.

Το πρόβλημα για την ένταξη της Κύπρου στην Κοινότητα είναι η διχοτόμηση του νησιού. Οι χώρες - μέλη της Κοινότητας - οι περισσότερες - δεν επιθυμούν και συνεπώς δεν ενθαρρύνουν την υποβολή αίτησης της χώρας. Ο κύριος λόγος είναι ότι δεν θα ήθελαν να εμπλακούν στο Κυπριακό πρόβλημα και να υποχρεωθούν να αντιμετωπίσουν την υφιστάμενη πραγματικότητα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι θέσεις των Ηνωμένων Πολιτειών δεν είναι αντίθετες με την ένταξη της Κύπρου στην Κοινότητα - αλλά όχι στο άμεσο μέλλον.

Τα οφέλη που προκύπτουν από την ένταξη της Κύπρου στην Κοινό-

τητα είναι αυτονόητα. Η ενσωμάτωσή της στο Κοινοτικό οικοδόμημα , προσφέρει μια πολιτική εγγύηση για την ανεξαρτησία, κυριαρχία και ενδυνάμωση του ρόλου της Κύπρου στο διεθνές σύστημα. Παράλληλα , εξασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών οι οποίες αποτελούν θεμελιώδεις αρχές του Κοινοτικού Δικαίου. Με την έννοια αυτή, η ένταξη της Κύπρου στην Κοινότητα μπορεί να αποτελέσει μέρος της συνολικότερης διευθέτησης του Κυπριακού προβλήματος. Εξάλλου, η ένταξη προσφέρει μια δυναμική προοπτική στην Κυπριακή Οικονομία σε μια περίοδο σημαντικών ανακατατάξεων στο Κοινοτικό και διεθνές οικονομικό σύστημα.

Μια άποψη που επικρατεί αναφέρει ότι με σκληρή εργασία Κύπρου και Ελλάδας και με την συνεργασία ορισμένων χωρών όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία - που ούτε ιδιαίτερες σχέσεις έχουν με την Τουρκία και ούτε ενδιαφέρονται για την είσοδο νοτίων χωρών στην Κοινότητα - μπορεί να βγεί μια αρκετά ευνοϊκή γνωμοδότηση. Οι επιφυλάξεις της γνωμοδότησης αυτής στο κεφάλαιο περί πολιτικής κατάστασης στο νησί μπορεί να μην έχουν απορριπτική ή αποτρεπτική λογική αλλά να προβλέπουν την έναρξη διαπραγματεύσεων για ένταξη μετά από κάποιο μεταβατικό διάστημα κατά την διάρκεια του οποίου θα αναζητείται λύση.

Τουρκία: Οι εμπορικές και πολιτικές σχέσεις της Κοινοτητας με την Τουρκία ξεκινούν με την υπογραφή της Συμφωνίας Συνδέσεως το 1963 (όπως έγινε το 1960 με την Ελλάδα) και "παγώνουν" το 1980 εξαιτίας του στρατιωτικού πραξικοπήματος. Στις 14 Απριλίου του '87 η Τουρκική Κυβέρνηση αποφασίζει να καταθέσει αίτηση για πλήρη ένταξη λαμβάνοντας το 1989 την αρνητική γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αναφέρει ότι "οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο, οδηγεί την επιτροπή στην εκτίμηση ότι δεν θα ήταν σκόπιμο να αρ-

χίσουν τώρα διαπραγματεύσεις με την χώρα αυτή". Στην γνωμοδότηση αναφέρονται επίσης οι οικονομικές και κοινωνικές διαφορές των δύο πλευρών καθώς και η εξάρτηση των σχέσεων από την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το Κυπριακό.

Με βήματα αργά, σταθερά, ευέλικτα και μεθοδικά επέρχεται η σύσφιξη - αναβάθμιση των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας στα πλαίσια της συμφωνίας σύνδεσης της τρίτης αυτής χώρας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Παρά το γεγονός ότι δεν έχουν αρθεί τα εμπόδια, βάσει των οποίων έχει αποφασιστεί από την τελευταία σύνοδο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το "πάγωμα" του 4ου χρηματοδοτικού πρωτόκολλου ΕΟΚ - Τουρκίας, η Τουρκία επωφελείται επί σειρά ετών με όλα τα προγράμματα που υιοθετεί η Κοινότητα για τις μεσογειακές χώρες.

Από τον Σεπτέμβριο του 1991 επαναλειτούργησε ύστερα από 11 χρόνια το Συμβούλιο Συνδέσεως ΕΟΚ - Τουρκίας καθώς η Ελλάδα συνυπέγραψε με τις άλλες χώρες μια κοινή θέση για την εξέλιξη των σχέσεων των δύο πλευρών, αναφέροντας όμως σαν προϋποθέσεις την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία και την πρόοδο στο Κυπριακό.

Όσον αφορά την προοπτική για ένταξη της Τουρκίας στην Κοινότητα δεν φαίνεται να πραγματοποιείται για τα επόμενα δέκα τουλάχιστον χρόνια. Ο μεγάλος αριθμός του πληθυσμού, οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης του και η οικονομική της κατάσταση είναι οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους η ένταξη της Τουρκίας στην Κοινότητα καθίσταται απαγορευτική.

Ο πληθυσμός της χώρας ξεπερνά τα πενήντα εκατομμύρια και σε περίπτωση ένταξης της στην Κοινότητα η Τουρκία θα ήταν το μεγαλύτερο σε πληθυσμό κράτος-μέλος. Εκτός από αυτό το πρόβλημα, ο πληθυσμός της αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό 2,5% (έναντι του μέσου 0,25 στην Κοινότητα), και το 50% του ενεργού πληθυσμού της απασχολείται με την γεωργία (μόλις το 20% στις υπηρεσίες). Παράλληλα, η δημο-

γραφική αύξηση επηρεάζει αρνητικά και την οικονομία της χώρας. Οι οικονομικές επιδόσεις της Τουρκίας στην δεκαετία 1989-1989 έχουν χαρακτηριστεί από τον ΟΟΣΑ ως εκπληκτικές, αλλά μειώθηκαν λόγω της αύξησης του πληθυσμού και απορρόφησης δαπανών από τον κρατικό προϋπολογισμό που συνεπάγεται η αύξηση αυτή. Μετά το 1989 οι οικονομικές αυτές επιδόσεις παρέμειναν σταθερές και το κατά κεφαλή εισόδημα σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΤΑΔ) βρίσκεται στο επίπεδο του 13,7% των μέσων αντίστοιχων τιμών της ΕΟΚ. Σε σύγκριση, με την Ελλάδα το αντίστοιχο νούμερο ήταν 53% όταν εντάχθηκε για την Πορτογαλία 56% και για την Ισπανία 72%. Ο πόλεμος στον Περσικό Κόλπο και η πολιτική αβεβαιότητα επιβράδυναν την οικονομική ανάπτυξη της Τουρκίας το 1991, ενώ οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου τομέα απογειώνονται και ο πληθωρισμός επιδεινώνεται. Η αύξηση του ΑΕΠ έπεσε στο 1,5% το 1991 κοντά στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ : το 1990 ήταν 9,2%. Οι μεγάλες αυξήσεις μισθών στο Δημόσιο και οι αντίστοιχες γεωργικές επιδοτήσεις που χορηγήθηκαν τον Οκτώβριο του 1991 είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση του Δημοσίου ελλείμματος της Τουρκίας σε επίπεδο 12,6% του ΑΕΠ έναντι 10,5% το 1990. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού έφτασε το 66% το 1991 έναντι 60,3% το 1990. Η περιορισμένη τρέχουσα ζήτηση δημιούργησε πλεόνασμα στις τρέχουσες συναλλαγές 227 εκατ. δολάρια ανατρέποντας το έλλειμμα των 2,6 δις το 1990. Η ανεργία στον αστικό τομέα της Τουρκίας είναι 11,5% ενώ το εξωτερικό χρέος της ανέρχεται σε 60% του ΑΕΠ.

Μολονότι, έγιναν αξιόλογες μεταρρυθμίσεις στη δομή και διάρθρωση της Τουρκικής Οικονομίας η γενική αντίληψη είναι ότι το οικονομικό οικοδόμημα χρειάζεται γενική αναδιάρθρωση και προσαρμογή στις σημερινές διεθνείς απαιτήσεις.

Όσον αφορά τις μεταφορές, χερσαίες, θαλάσσιες και εναέριας, όπως και στις ασφάλειες και την κίνηση των χρηματικών συναλλαγών, αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα (τεχνικά προβλήματα στο σιδηρο-

δρομικό δίκτυο, βραδύτητα στην κίνηση κονδυλίων κ.ά.).

Παρά τα προαναφερθέντα οι εμπορικές σχέσεις της Κοινότητας με την Τουρκία σημειώνουν συνεχή βελτίωση. Αναφέρεται ότι η Κοινότητα αντιπροσωπεύει το 53% των Τουρκικών εξαγωγών και το 41,8% των εισαγωγών. Πριν από τέσσερα χρόνια τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 40% και 32%.

Σε συνάντηση τον περασμένο Φεβρουάριο των μελών της Κομισιόν, με την Υπουργό Οικονομικών της Τουρκίας στις Βρυξέλλες συζητήθηκε η πορεία της τελωνειακής ένωσης Τουρκίας - ΕΟΚ, αλλά και η συνολική εξέταση της Τουρκικής οικονομίας. Η τελωνειακή ένωση είναι η πιο προχωρημένη σχέση της Κοινότητας με την Τουρκία και η όλη διαδικασία προβλέπεται να ολοκληρωθεί ως τα τέλη του 1995. Η Τουρκία έχει εφαρμόσει από το 1992 ορισμένες νέες πολιτικές απλοποιώντας το τελωνειακό καθεστώς της και δημιουργώντας μια νέα κατηγορία για τα εισαγόμενα προϊόντα από τις χώρες της Κοινότητας και της ΕΖΕΣ, και μια άλλη για τις υπόλοιπες χώρες.

Με βάση τα δεδομένα αυτά η Τουρκία έχει αποφασιστεί να μειώσει κατά 10% τους τελωνειακούς δασμούς αγαθών που προέρχονται από την Κοινότητα, ενώ έχει δημιουργήσει ένα ειδικό καθεστώς προτιμήσεων για τα Ευρωπαϊκά προϊόντα στον τομέα της γεωργίας, των ιχθυοκαλλιεργειών και της σιδηρουργίας. Παρ' όλα αυτά η Τουρκία θα χρειαστεί να περιμένει για να γίνει ισότιμο μέλος της Κοινότητας.

- Η στάση της από πλευράς ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν κρίνεται ικανοποιητική - ενώ δεν έχει πάψει να χειρίζεται εσφαλμένα το Κουρδικό ζήτημα. Η Τουρκική κυβέρνηση καλείται "να προχωρήσει σε διάλογο με τον Κουρδικό λαό για την επίτευξη ειρηνικής λύσης - που θα εξασφαλίζει τα δικαιώματά του". Το Κυπριακό πρόβλημα υποποθετείται καθαρά στα πλαίσια της απόφασης του Συμβουλίου Κορυφής του Δουβλίνου τον Ιούνιο του 1990 σύμφωνα με τα οποία αναφέρεται ότι "το Κυπριακό πρόβλημα επηρεάζει τις σχέσεις ΕΟΚ - Τουρκίας".

Η Κοινότητα έχει κάθε συμφέρον να αναζωπυρώσει τις σχέσεις της με την Τουρκία και συγχρόνως να επιμείνει στην απαίτηση της να εκδημοκρατισθεί το πολίτευμα της χώρας και να γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτή η αναθέρμανση και εμβάθυνση συνεργασίας πρέπει να γίνει για την πρόοδο της Τουρκίας στην μεγάλη οικογένεια των Ευρωπαϊκών δημοκρατιών, αν δεν θέλουμε να δούμε τη χώρα αυτή να μεταπίπτει στο στρατόπεδο του Ισλαμικού φανατισμού ή να αντιμετωπίζει κινδύνους αποσταθεροποίησης.

Μ Ε Ρ Ο Σ Β'

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΙΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

A. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ Ή ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ

Όπως ακριβώς συνέβαινε με τους φιλοσόφους του Διαφωτισμού των οποίων η καταπληκτική λογική απετύγγανε πάντα μπροστά στην πραγματικότητα, έτσι και η Ευρώπη σήμερα βρίσκεται σε αναζήτηση μιας νέας ταυτότητας καθώς προετοιμάζεται για την νομισματική και πολιτική ένωσή της. Οι αλλαγές (του 1989) στο χώρο της Ανατολικής Ευρώπης οδήγησαν στην εγκαθίδρυση της οικονομίας της αγοράς αφ' ενός αλλά και στο τέλος της μεταπολεμικής εποχής (με την διαίρεση της Ευρώπης και τον ψυχρό πόλεμο) αφ' ετέρου, έθεσαν ως άμεση προτεραιότητα την ανασυγκρότηση της Ευρώπης, τη θεσμική αναδιοργάνωση της σε νέες βάσεις, πέρα από την ψυχροπολεμική λογική των διαιρέσεων.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα σήμερα κατακλίζεται από αιτήσεις για ένταξη νέων χωρών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ορισμένα κρίσιμα ερωτήματα για το μέλλον της κοινότητας: πρέπει άραγε η Κοινότητα, να επικεντρώσει τις προσπάθειες της στην ενδυνάμωση των θεσμών, που ήδη υπάρχουν ή να γίνει ένας θεσμός που θα εκπροσωπεί όλες τις ευρωπαϊκές χώρες; Μπορεί η σύσφιξη των δεσμών των δώδεκα να συνδυασθεί με τη διεύρυνση που ζητάει η νέα Ευρώπη;

Οι απόψεις είναι διχασμένες. Από την μια πλευρά η Συνθήκη του Μάαστριχτ θέτει ως προϋπόθεση για την διεύρυνση της Κοινότητας με τις χώρες της ΕΖΕΣ την επικύρωσή της και από τα δώδεκα κράτη-μέλη της Κοινότητας. Ακόμα η Συνθήκη αναφέρει ότι δεν μπορεί να γίνει διεύρυνση της Κοινότητας χωρίς την προηγούμενη εμβάθυνση της ενοποιητικής διαδικασίας κυρίως με την ανάδειξη θεσμικής ηγεσίας, (Ευρωπαϊκή Κυβέρνηση) που θα διασφαλίσει την θεσμική αυτονομία και

αποτελεσματικότητα στην λήψη αποφάσεων. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβώνας αποφάσισε ότι για την έναρξη των επίσημων διαπραγματεύσεων για την διεύρυνση θα πρέπει να επικυρωθεί η Συνθήκη του Μάαστριχτ και να υπάρξει συμφωνία πάνω στο δεύτερο πακέτο Ντελόρ. Μετα όμως από την συμφωνία πάνω στο Β' πακέτο Ντελόρ και την ανεύρεση φόρμουλας για την επίλυση του προβλήματος της επικύρωσης της Συνθήκης του Μάαστριχτ από τη Δανία στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου (11-12 Δεκεμβρίου 1992) αποφασίστηκε να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη των χωρών της ΕΖΕΣ στην Κοινότητα.

Εκτός από την συνθήκη του Μάαστριχτ, πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να γίνεται λόγος για διεύρυνση εφόσον προηγουμένως δεν υπάρξει εμβάθυνση (σύσφιξη, συνοχή και ενίσχυση των εσωτερικών δομών της Κοινότητας. Ο πρώην επίτροπος της Κοινότητας Ετιέν Νταβινιόν δήλωσε ότι "είναι ενάντια σε μια Κοινότητα, που θα εκπροσωπεί τους πάντες επειδή τότε όλοι θα βγουν χαμένοι". Αναφέρει επίσης ότι "δεν μπορείς να κυβερνάς με επιτροπές καθώς και μια Κοινότητα των 28 ή 24 μελών θα ήταν εντελώς αδιανόητη". Η Κοινότητα στο διεθνές σύστημα οικονομικής και πολιτικής δύναμης, πρέπει να ισχυροποιηθεί νομισματικά, να απαιτήσει δηλαδή ένα κοινό νόμισμα και μια κεντρική ευρωπαϊκή τράπεζα, πράγμα που θα την ενισχύσει περαιτέρω οικονομικά και έτσι θα μπορέσει να αποκτήσει δική της αυτοδύναμη κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική.

Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι υποστηρίζουν ότι "με ή χωρίς Μάαστριχτ η διεύρυνση θα πρέπει να γίνει και θα γίνει". Ο Φράνς Αντρίενσεν, αρμόδιος επίτροπος για τις εξωτερικές σχέσεις της Κοινότητας, αναφέρει ότι "το Μάαστριχτ είναι το αποτέλεσμα της δουλειάς που ξεκίνησε πριν από πολλά χρόνια. Για να φτάσουμε έως εδώ θα πρέπει να αγνοήσουμε τις αλλαγές που συνέβαιναν γύρω μας". Προσθέτει επίσης "ότι δημιουργείται προοπτική μιας Κοινότητας 18

ή 24 μελών η οποία προϋποθέτει έναν επαναπροσδιορισμό των στόχων"

Οι κίνδυνοι που εγκυμονεί μια τέτοια εξέλιξη είναι προφανείς και συνίστανται στην ενδεχόμενη χαλάρωση της Κοινότητας και στην υποβάθμισή της σε μια απέραντη ζώνη ελευθέρων συναλλαγών "από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια και από την Σκανδιναβία ως τα Βαλκάνια" (όπως φαίνεται να επιδιώκει η Βρεταννία). Οι κίνδυνοι που προκύπτουν από τη διεύρυνση της Κοινότητας μπορούν και πρέπει να αντιμετωπιστούν με την παραπέρα θεσμική και πολιτική ανάπτυξη - εμβάθυνση της Κοινότητας και την ανάδειξή της σε Ομοσπονδιακό σύστημα (ΗΠΑ).

Προτείνεται να ακολουθηθεί η πρώτη στρατηγική (διαδικασία εμβάθυνσης) χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να αρνηθούμε την περαιτέρω διεύρυνση της Κοινότητας. Η διεύρυνση όμως θα πρέπει να γίνει με συγκεκριμένα κριτήρια, ώστε να μην επιβαρύνει την διαδικασία εμβάθυνσης. Τα κριτήρια αυτά θα πρέπει να είναι συγκεκριμένα, σαφή, τεκμηριωμένα και να μην αλλάζουν ανάλογα με το πώς συμφέρει ορισμένες εθνικές ή άλλου είδους σκοπιμότητες. Στο σημείο, αυτό προτείνουμε δύο θεμελιώδη κριτήρια:

- καμία νέα ένταξη δεν θα πρέπει να γίνει προτού ολοκληρωθεί η ΟΝΕ ώστε έτσι να μην διαταραχθεί η εμβάθυνση στο Νομισματικό τομέα, χωρίς τον οποίο δεν μπορεί να επιτευχθεί ούτε η Πολιτική ένωση ούτε να απαιτηθεί μια κοινή εξωτερική πολιτική,
- θα πρέπει να υπάρξει στο άμεσο μέλλον ένας ειδικός συνδετικός δείκτης κριτηρίων ένταξης που να αντανακλά στους μέσους όρους των ετησίων κοινοτικών επιδόσεων στον Οικονομικό και Κοινωνικό Τομέα, με βάση τον οποίο τα υποψήφια για ένταξη Ευρωπαϊκά κράτη θα εφαρμόζουν ανάλογα προγράμματα σύγκλισης ως προς τον Συνδετικό δείκτη και όταν επιτευχθεί η επιθυμητή σύγκλιση τότε η Κοινότητα κρίνει το πολιτικό σκέλος της νέας ένταξης και θα μπορεί να αποφασίζει τελικά γι' αυτήν.

Κατά τη διάρκεια της επερασμένης δεκαετίας η διεύρυνση από εν-
νέα σε δώδεκα μέλη δεν στάθηκε ανασταλτικός παράγοντας στην προ-
σπάθεια "εμβάθυνσης" που ξεκίνησε στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας
Αυτό οφείλεται σε μια σειρά από λόγους όπως στην συμμετρικότητα ε-
πιδιώξεων και στόχων, στην μη εμφάνιση "αντικοινοτικού συνασπισμού
συμφερόντων" στα πλαίσια διαπραγμάτευσης αλλά και στην σιωπηλή α-
ποδοχή από την πλευρά των νέων χωρών της ύπαρξης και λειτουργίας
"δύο στρωμάτων ή ταχυτήτων" σε ορισμένες περιοχές δράσης της Κοι-
νότητας. Ο Βέλγος Υπουργός Εξωτερικών Βίλι ντε Κλές, σχετικά με
το αν μπορεί να συνδυασθεί ταυτόχρονα διεύρυνση κι εμβάθυνση, α-
ναφέρει ότι "πρέπει να συνδυάσουμε την σύσφιξη των δεσμών με την
διεύρυνση. Οι ΗΠΑ λειτουργούν με 50 πολιτείες. Για ποιο λόγο δεν
θα μπορούσε να λειτουργήσει μια Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία με 18 ή ακό-
μα και με 24 κράτη.

Στην πράξη όμως δημιουργούνται μεγάλα προβλήματα. Για τη δη-
μιουργία Ενιαίου Νομισματος επιβάλλονται νομισματικοί περιορισμοί
Για παράδειγμα, το έλλειμμα του προϋπολογισμού των κρατών - μελών
της Κοινότητας δεν θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο από το 3% του ΑΕΠ
τους, και ο πληθωρισμός δεν θα πρέπει να ξεπερνά περισσότερο από
μιαμιση μονάδα το μέσο όρο των τριών κρατών με το χαμηλότερο πο-
σοστό πληθωρισμού. Επιπλέον, το Μάαστριχτ κάνει λόγο για χάραξη
κοινής εξωτερικής πολιτικής η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε
μία κοινή αμυντική πολιτική. Μια κοινότητα με 24 μέλη δεν θα μπο-
ρούσε να επιδείξει την απαραίτητη ευλυγισία σε τόσο ευαίσθητους
τομείς. Οι πιέσεις για διεύρυνση της Κοινότητας επηρεάζουν ευνοϊ-
κά ορισμένες χώρες όπως η Βρεταννία η οποία πιστεύει ότι η μεγάλη
Ευρώπη θα αναχαιτίσει την πορεία προς τον αληθινό Ευρωπαϊκό φεν-
τεραλισμό, τον οποίο οι Βρεταννοί απεχθάνονται. Από την άλλη πλευ-
ρά, η Γαλλική Κυβέρνηση είναι διστακτική μπροστά στο ενδεχόμενο
μίας διεύρυνσης επειδή πιστεύει ότι θα καθυστερήσει το δράμα της

απέναντι στις ΗΠΑ. Στη σύνοδο κορυφής στη Λισαβόνα που πραγματοποιήθηκε από τα δώδεκα κράτη μέλη της Κοινότητας τον περασμένο Ιούνιο, ο πρόεδρος της Επιτροπής Ζάκ Ντελόρ, παρουσίασε μια έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τους κινδύνους που θα δημιουργηθούν από τη διεύρυνση της Κοινότητας. Το συμπέρασμα της έκθεσης ήταν ότι η διεύρυνση της Κοινότητας θα πρέπει να συντελεσθεί μόνο με την προϋπόθεση ταυτόχρονης "εμβάθυνσης" των βασικών θεσμών της Κοινότητας. Υπογραμμίζει ότι με τη διεύρυνση της Κοινότητας παρουσιάζονται μεγάλα προβλήματα όπως η δυσχερής λήψη αποφάσεων, το σύστημα ψηφοφορίας στο Συμβούλιο Υπουργών κ.ά. Ο μόνος τρόπος για να αποφευχθούν (όσο είναι δυνατόν) τα προβλήματα αυτά είναι επιτακτική ανάγκη να γίνει δραστική αναθεώρηση των θεσμών της Κοινότητας.

B. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Πολιτική σκοπιά: Η Συνθήκη της Ρώμης έχει υιοθετηθεί σαν αντικειμενικό στόχο τη δημιουργία πολιτικής ένωσης. Η συνεργασία και εφαρμογή μιας γενικής κοινοτικής οικονομικής πολιτικής απαιτεί πολιτική ένωση.

Η αναμενόμενη σε πρώτη φάση διεύρυνση της Κοινότητας με τις χώρες της ΕΖΕΣ, περικλείει τον κίνδυνο να αποδυναμωθεί η πορεία προς την πολιτική ένωση και ιδιαίτερα όσον αφορά το σημείο της κοινής άμυνας. Η πολιτική ηγεσία μιας χώρας θέτει το θέμα της ένταξης της στην Κοινότητα ως πολιτικό, υπολογίζοντας κυρίως τα πολιτικά ωφέλη (εξασφάλιση δημοκρατίας, καλύτερη λειτουργία κομμάτων, εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, βελτίωση της τοπικής αυτοδιοίκησης κ.ά.). Η κριτική που γίνεται στην θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι εκτός από τα πολιτικά ωφέλη από την ένταξη μιας χώρας στην Κοινότητα προκύπτουν και πολιτικές ζημιές όπως η αύξηση της εθνικής εξάρτησης, η απώλεια ελευθερίας και χειρισμών στα εξωτερικά θέματα. Η Κοινότητα θα πρέπει να διατηρήσει τον χαρακτήρα της πολιτικής δύναμης προκειμένου να αποδεχθεί τις Ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες χωρίς να δημιουργηθούν προβλήματα στρατιωτικής ισορροπίας. Έχει την κύρια ευθύνη και θα πρέπει να αναλάβει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στον σχεδιασμό της νέας ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Τα προβλήματα που δημιουργούνται απαιτούν λύσεις. Αυτό, συνεπαίγεται μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική πολιτική απέναντι στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και στις χώρες της ΕΖΕΣ. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις πολιτικές ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας ξεχωριστά (διαφορετικά προβλήματα παρουσιάζει η Ουγγαρία και άλλα η πρώην Τσεχοσλοβακία). Με άλλα λόγια η Κοινότητα θα πρέπει να έχει μια ολοκληρωμένη και ενιαία πολιτική, αλλά και ταυτόχρονα αρκετά διαφοροποιημένη απέναντι στις χώρες της

υπόλοιπης Ευρώπης και κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης. Η πολιτική αυτή μπορεί να οδηγεί στην πλήρη ένταξη για ορισμένες χώρες χωρίς αλλοίωση της "θεσμικής αρχιτεκτονικής" της Κοινότητας. Για ορισμένες άλλες χώρες θα πρέπει να αναζητηθούν εναλλακτικές φόρμουλες που θα πηγαίνουν ίσως πέρα από τις ρυθμίσεις που προβλέπει η Συνθήκη της Ρώμης.

Οι διαδοχικές διευρύνσεις από εξι σε δώδεκα κράτη μέλη μετέτρεψαν την Κοινότητα από μια ομοιόμορφα ανεπτυγμένη περιοχή σε μία περιοχή με έντονες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και αποκλίνουσες πολιτικοϊδεολογικές τάσεις. Αυτό σημαίνει ότι η Κοινότητα των δώδεκα αποτελείται από κράτη - μέλη με διαφορετικά επίπεδα κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Μία περαιτέρω διεύρυνση της Κοινότητας θα πρέπει να συνοδεύεται με την οριστική υπέρβαση των διαιρέσεων ανάμεσα στη δυτική και ανατολική Ευρώπη στη βάση της προώθησης των μεταρρυθμίσεων και εκδημοκρατισμού των κοινωνιών που έχουν δρομολογηθεί στην Ανατολική Ευρώπη, και που βρίσκονται σε διαλεκτική συμπληρωματικότητα με όσα συντελούνται στη Δυτική Ευρώπη. Η δεκαετία του 1990 μπορεί να είναι μία περίοδος αποκατάστασης της ενότητας της Ευρώπης. Δεν αποκλείεται η πορεία αυτή να σηματοδοτεί από την αναβίωση της Ευρωπαϊκής Αριστεράς στην βάση νέων ιδεών, στοχεύσεων και με την αποδοχή πραγματικοτήτων που η παραγνώρισή τους μέχρι σήμερα υπήρξε αρκετά ζημιογόνος. Παράλληλα φαινόμενα, όπως η αναβίωση του Ισλαμισμού είτε στο χώρο της Μέσης Ανατολής, ή σε άλλες περιοχές μπορούν να απειλήσουν την διεθνή ισορροπία ενώ το αίτημα της γεφύρωσης του χάσματος, Βορρά-Νότου θα εξακολουθήσει να παραμένει επιτακτικά επίκαιρο.

Οικονομική σκοπιά: Η Κοινότητα πρέπει να διευρύνει το ρόλο της στο διεθνές οικονομικό σύστημα κυρίως με την ενεργό συμμετοχή της στη διαδικασία διαμόρφωσης μιας νέας οικονομικής τάξης και ισορροπίας στις σχέσεις αναπτυγμένου Βορρά και Νότου καθώς και στη διαδικασία υπέρβασης των διαιρέσεων στην Ευρώπη.

Η διεύρυνση της Κοινότητας προς τη Νότια Ευρώπη αποτελεί ένα παράγοντα που επηρεάζει σημαντικά τις σχέσεις της Κοινότητας με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες. Τα πρότυπα παραγωγής στο βιομηχανικό και γεωργικό τομέα είναι περίπου όμοια. Αυτό δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην επέκταση των κοινοτικών παραχωρήσεων προς τις χώρες αυτές, καθώς ενδοκοινοτικά αυξάνονται οι πιέσεις για προστατευτικές ρυθμίσεις σε μερικούς ευαίσθητους τομείς ή κλάδους της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής.

Η Κοινότητα είναι διαμορφωμένη σε δύο ομάδες χωρών, τις βιομηχανικά και τεχνολογικά αναπτυγμένες και τις λιγότερο αναπτυγμένες (Ελλάδα) τόσο από πλευρές οικονομικής διάρθρωσης όσο και απόδοσης. Η Κοινότητα στοχεύει στην μείωση του χάσματος των διαφόρων περιοχών και στην μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών όπως αναφέρεται ρητά στην ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη.

Η διεύρυνση της Κοινότητας θα δημιουργήσει προβλήματα στην κατανομή των πόρων ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Κοινότητας με την ένταξη φτωχότερων χωρών στην Κοινότητα (Ανατολικές χώρες). Η Κοινότητα επίσης καλείται να αντιμετωπίσει τις έντονες ανισότητες στην ανάπτυξη των διαφόρων περιφερειών της, τις σοβαρές αποκλίσεις στο βιοτικό επίπεδο των κρατών-μελών της, τις ανάγκες για αναδιάρθρωση και τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της παραγωγής, υψηλή ανεργία και επιδείνωση του πληθωρισμού σε μια μελλοντική διεύρυνσή της.

Δεδομένου ότι η αρμονική ανάπτυξη των χωρών της ΕΟΚ και η σύγκλιση των οικονομιών τους αποτελούν ρητούς στόχους της συνθήκης της Ρώμης, ο κοινοτικός προϋπολογισμός όμως σαν εργαλείο της οικο-

νομικής πολιτικής στο σημερινό στάδιο ανάπτυξης της κοινότητας είναι πολύ περιορισμένα και έχει ελλιπή αποτελέσματα.

Για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων και για την υποβοήθηση του οικονομικού εκσυγχρονισμού των Ανατολικοευρωπαϊκών χωρών συστάθηκε πριν από δύο χρόνια η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την ανάπτυξή τους (BERD) και Ειδικό Ταμείο Ενίσχυσης των χωρών αυτών (κατά το πρότυπο του FED). Το ταμείο αυτό μπορεί να χρηματοδοτείται από τις χώρες-μέλη της Κοινότητας με ενδεχόμενη συμβολή από τις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Για θεσμικούς και οικονομικούς λόγους θα ήταν λάθος η οικονομική ενίσχυση των Ανατολικών χωρών να στηριχθεί αποκλειστικά στον κοινοτικό προϋπολογισμό. Η μετατόπιση του Κοινοτικού ενδιαφέροντος και οι προτεραιότητες προς την Κεντρική Ευρώπη με εξασθένηση του ενδιαφέροντος για τη Μεσόγειο μπορεί να έχει σημαντικές συνέπειες στον οικονομικό τομέα. Σημαντικοί κοινοτικοί πόροι μπορεί να εκτραπούν για την στήριξη και σταθεροποίηση της Ανατολικής Ευρώπης σε βάρος της ενίσχυσης της εσωτερικής συνοχής της Κοινότητας.

Νομικό τομέα: Από το 1966 και μέχρι την ψήφιση της ενιαίας ευρωπαϊκής πράξης το συμβούλιο λάμβανε τις αποφάσεις του με βάση την αρχή της ομοφωνίας παρά τη ρητή επιταγή των Συνθηκών. Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη έδωσε στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο ένα δικαίωμα συναπόφασης. Για την περαιτέρω διεύρυνση της Κοινότητας απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (απόλυτη πλειοψηφία των μελών του). Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (Δεκέμβριος 1991) δεν προβλέπει τις κατάλληλες εκείνες ρυθμίσεις για την επίλυση του "θεσμικού προβλήματος" της Κοινότητας που προκύπτει από την οικονομική και νομισματική ένωση (ONE), κοινή εξωτερική πολιτική και ασφάλεια και κυρίως από την προοπτική διεύρυνσης με νέα μέλη. Η

Συνθήκη δεν επιλύει το πρόβλημα διακυβέρνησης της Κοινότητας, ούτε ενισχύει ουσιαστικά την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας διαμόρφωσης πολιτικής και λήψης αποφάσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση όπως προκύπτει από την Συνθήκη του Μάαστριχτ στερείται την Ευρωπαϊκή Κυβέρνηση που με αφετηρία την αρχή του "ενιαίου θεσμικού πλαισίου" και ανταποκρινόμενη στην προοπτική της ενοποιητικής διαδικασίας, θα διαθέτει τις αναγκαίες εκτελεστικές εξουσίες για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των πολιτικών της Ένωσης. Επιπρόσθετα, η Συνθήκη θεσπίζει μια κατηγορία νομοθετικών διαδικασιών που στερούνται διαφάνειας και συνεκτικότητας. Η ουσιαστικότερη "θεσμική συμβολή" της Συνθήκης αναφέρεται στην ενίσχυση των εξουσιών και του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής, κυρίως με τη θέσπιση της διαδικασίας συναπόφασης. Η "θεσμική συμβολή" όμως δεν είναι ικανοποιητική αφού μια σειρά από νέες αρμοδιότητες (ONE) ξεφεύγουν από τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Με τη θέσπιση της διαδικασίας συναπόφασης και την προσθήκη νέων περιπτώσεων για τη λήψη αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, μπορεί να επέλθει μια γενικότερη αναδιάρθρωση στη θεσμική ισορροπία υπέρ του Κοινοβουλίου σε βάρος του Συμβουλίου. Ωστόσο, τούτο φαίνεται, ότι μπορεί να συμβεί μόνο σε περιορισμένη έκταση αφού ο συνολικός αριθμός των περιπτώσεων στις οποίες το Συμβούλιο θα αποφασίζει με ομοφωνία (για θέματα συνταγματικής και θεσμικής φύσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως θέση, σύνθεση, εξουσίες, οργάνων κ.ά.) διευρύνονται με την Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Για τη διαμόρφωση μιας νέας θεσμικής ισορροπίας, η Συνθήκη προτείνει τη μείωση του αριθμού των μελών της Επιτροπής σε ίσο αριθμό με αυτόν των κρατών - μελών (ένας για κάθε χώρα). Η Γερμανία, και η Ισπανία αντιτάχθηκαν στην μείωση, ενώ η Ολλανδία υποστήριξε τη θέσπιση της δυνατότητας συγκρότησης της επιτροπής με αριθμό

μελών μικρότερο από τον αριθμό των κρατών-μελών. Οι βελτιώσεις όμως επεκτείνονται και στην λειτουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Υποβάλλονται προτάσεις για βελτίωση των θεσμικών πτυχών όπως η κατανομή αρμοδιοτήτων στο Πρωτοδικείο καθώς και ανάμεσα στα τμήματα και την ολομέλεια του ΔΕΚ (με συμμετοχή γενικού εισαγγελέα), καθώς και η αναγνώριση της αρμοδιότητας του ΔΕΚ να αποφαινεται για προσφυγές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου οι οποίες αποβλέπουν στη διατήρηση των προνομίων του και βασίζονται αποκλειστικά σε λόγους που πηγάζουν από την παραβίαση των προνομίων αυτών. Παρ' όλο που η Συνθήκη του Μάαστριχτ (όπως είδαμε παραπάνω) δεν προβλέπει θεσμούς κατάλληλους για τη διεύρυνση της Κοινότητας, οποιαδήποτε διεύρυνση θα πρέπει να συνοδευτεί και από θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που σήμερα αποτελείται από 518 μέλη σε μία διεύρυνση της Κοινότητας θα έχει σχεδόν 1000 μέλη και η Επιτροπή, η οποία είναι αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων σε μια περαιτέρω διεύρυνση δεν θα μπορούσε να λάβει εύκολα αποφάσεις. Υπολογισμοί έχουν δείξει ότι με την προσθήκη τριών μελών θα αυξηθεί ο χρόνος εργασίας στις υπουργικές συνόδους κατά 50%.

Η Κοινότητα θα πρέπει να προετοιμαστεί θεσμικά για την συμμετοχή νέων μελών. Για να συμβεί αυτό προτείνονται μια σειρά από ριζικές μεταβολές για τον τρόπο λειτουργίας της Κοινότητας: κατάργηση του ήδη υπάρχοντος θεσμού της μετακυλιόμενης προεδρίας ανά εξάμηνο σε όλες τις χώρες μέλη με αλφαβητική σειρά. Η πρόβλεψη αυτή είχε γίνει όταν υπήρχαν μόνον 6 κράτη-μέλη. Ήδη, με τα σημερινά δώδεκα κράτη μέλη το σύστημα δυσλειτουργεί. Με διεύρυνση σε 25-30 μέλη η λειτουργία του συστήματος θα ήταν εντελώς αδύνατη.

Σε αντικατάσταση του συστήματος αυτού προτείνονται δύο λύσεις: περιορισμός της προεδρίας στις μεγαλύτερες χώρες της Κοινότητας, και η δημιουργία μιας θέσεως εκλεγμένου από το Ευρωκοινοβούλιο υπέρ-προέδρου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο οποίος θα συνεργάζεται

με μια εκτελεστική επιτροπή. Ένα τέτοιο όργανο θα είχε λιγότερες ποσοτικά αρμοδιότητες από ό,τι σήμερα (ορισμένοι τομείς όπως για παράδειγμα, το περιβάλλον θα ήταν αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων), αλλά ποιοτικά πιο ουσιαστικές. Η δε εθνικές κυβερνήσεις, θα απαιτούσαν σταδιακά ημι-κυβερνητικό χαρακτήρα με το να συνεδριάζουν ολοένα και περισσότερο στις Βρυξέλλες από κοινού με τον Ευρω-πρόεδρο και την εκτελεστική επιτροπή. Υπάρχει μια τάση για να αυξηθούν τα θέματα για τα οποία θα παίρνει αποφάσεις το Συμβούλιο των Υπουργών με απλή ή ειδική πλειοψηφία και όχι με ομοφωνία.

Οι αλλαγές στο σύστημα προεδρίας καθώς και στον τρόπο που θα λαμβάνονται οι αποφάσεις στο Συμβούλιο έχουν σαν στόχο να περιορίσουν το δυσανάλογο βάρος που έχουν οι μικρές χώρες-μέλη. Κράτη, όπως η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, δεν μπορούν στην πραγματικότητα να ανταποκριθούν στα σημερινά καθήκοντα και απαιτήσεις της προεδρίας της Κοινότητας. Ούτε χώρες, όπως για παράδειγμα, η Ελλάδα, χρησιμοποιώντας το δικαίωμα του βέτο είναι δυνατόν να μπλοκάρουν τη συνολική πολιτική της κοινότητας για το Γιουγκοσλαβικό ή την Τουρκία. Τα συμφέροντα και οι αντιλήψεις των μεγάλων χωρών δεν συμβαδίζουν απαραίτητως προς την ίδια κατεύθυνση. Για παράδειγμα, η Μ. Βρεταννία δεν θα δεχόταν εύκολα ούτε τον Ευρωπρόεδρο, ούτε την κατάργηση του βέτο στα Συμβούλια.

Με τη διεύρυνση της Κοινότητας προστίθενται νέες γλώσσες στην Κοινότητα εμπλουτίζοντας έτσι την πολιτιστική της ποικιλομορφία. Ο μεγαλύτερος αριθμός γλωσσών θα καταστήσει πολυπλοκότερο το έργο της. Στην κοινότητα των δώδεκα μελών χρησιμοποιούνται κανονικά εννέα επίσημες γλώσσες. Σε μια κοινότητα είκοσι μελών ενδέχεται να υπάρξουν 15 επίσημες γλώσσες. Για λόγους αρχής οι νομικές πράξεις, και τα σημαντικά κείμενα θα πρέπει να εξακολουθήσουν να μεταφράζονται στις επίσημες γλώσσες όλων των κρατών-μελών. Για την εξασφάλιση αποτελεσματικής επικοινωνίας στις συνεδριάσεις θα πρέπει κάθε

όργανο να βρει ρεαλιστικές λύσεις.

Μέσα στην δεκαετία του 1990 και προς το 2000 υποθέτει κανείς, ότι η κοινότητα θα πρέπει να διαμορφώσει μια ευρωπαϊκή κεντρική κυβέρνηση αλλά και διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής που θα επιτρέψει ουσιαστική νομοθετική εξουσία στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο στην βάση ενός συστήματος ομοσπονδιακής κατανομής της πολιτικής εξουσίας. Μια άλλη τάση που εμφανίζεται ως πιθανή είναι ότι θα ενισχυθεί στη δεκαετία του 1990 η περιφερειοποίηση της Ευρώπης, δηλαδή η μεταφορά ευρύτερων εξουσιών αποκεντρικού θεσμού στις περιφερειακές αρχές. Η Ευρώπη των περιφερειών θα αποτελέσει το τρίτο επίπεδο διαστρωμάτωσης της πολιτικής εξουσίας στον Ευρωπαϊκό χώρο (κοινοτικό - εθνικό περιφερειακό).

Είναι απαραίτητο να καταβληθεί προσπάθεια για τη δημιουργία μίας ενωμένης Ευρώπης μέσα από την υιοθέτηση και λειτουργία κοινών θεσμών, την προοδευτική ενοποίηση των οικονομιών, την πραγματοποίηση μιας κοινής αγοράς και την σταδιακή εναρμόνιση της κοινωνικής πολιτικής των κρατών. Η πολιτική αυτή κρίνεται απαραίτητη για να μπορέσει η Ευρώπη να διατηρήσει τη θέση της σε παγκόσμιο επίπεδο, να επανακτήσει την επιρροή και το γόητρο της και να πετύχει μια απροσδόκητη άνοδο του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού της.

Γ. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Η Κοινότητα τα τελευταία χρόνια έχει οδηγηθεί σε σημαντικές εξελίξεις. Τα ωφέλη που αποκομίζει ένα νέο κράτος από την ένταξή του στην κοινότητα είναι σημαντικά. Η διεύρυνση της Κοινότητας , προκαλεί διεύρυνση του μεγέθους της αγοράς. Η διεύρυνση αυτή ευνοεί την μαζική παραγωγή (πληθοπαραγωγή) και συμβάλλει και στην μείωση του κόστους παραγωγής κατά μονάδα παραγόμενου προϊόντος. Έτσι, θα προκύψει μακροχρόνια εξειδίκευση της χώρας που εντάσσεται μέσα στην ευρύτερη αγορά της ένωσης και ανάδειξη ή αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της έναντι των άλλων χωρών. Αυτή η τάση θα οδηγήσει τη χώρα μακροχρόνια στην άριστη ή σχεδόν άριστη κατανομή των εθνικών πόρων ή σε αποτελεσματική χρήση τους. Η κατάργηση των δασμών και των εμποδίων για την χώρα που εντάσσεται , ενισχύει την κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής του βαθμού του ανταγωνισμού και εξαναγκάζει βαθειά ριζωμένες αντιλήψεις και νοοτροπίες σε διόρθωση και δυναμικές θεσμικές αλλαγές. Ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται οδηγεί σε αναζήτηση νέων μεθόδων τεχνικής παραγωγής για ορθολογικότερη χρήση πόρων, την εφαρμογή management, επιθετικό μάρκετινγκ κ.ά. Η διεύρυνση επίσης συμβάλλει στην δημιουργία ή συνένωση των μικρών παραγωγικών μονάδων σε μεγάλες , εφαρμογή προχωρημένων μεθόδων παραγωγής, την κάθετη ή οριζόντια συγκέντρωση των παραγωγικών μονάδων, την οργανικότερη αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, την ευκολότερη ανακατανομή ή κινητικότητα πόρων, την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων παραγωγικότητας, την μεγαλύτερη παραγωγή και επίτευξη των οικονομιών κλίμακας. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό του παγκοσμίου εμπορίου, της παγκόσμιας παραγωγής και κατανάλωσης που καλύπτει μια οικονομική ένωση, τόσο μεγαλύτε-

ρα θα είναι τα ωφέλη που προκύπτουν από τον σχηματισμό της, γιατί μέσα στα πλαίσια, μιας μεγάλης περιοχής, υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες για καλύτερη ανακατανομή των πόρων και για εξασφάλιση στροφής από τις πηγές υψηλότερου κόστους στις πηγές χαμηλότερου κόστους. Για παράδειγμα, η διεύρυνση της κοινότητας το 1986, με Ισπανία, Πορτογαλία ενίσχυσε τη "δημιουργία εμπορίου" και οδήγησε σε ευημερία. Όσο μεγαλύτερη είναι η περιοχή στην οποία επιτρέπεται η ελεύθερη κίνηση αγαθών και κεφαλαίων τόσο ευκολότερη είναι η προσέγγιση στον άριστο συνδυασμό των συντελεστών παραγωγής δηλαδή την επίτευξη υψηλότερων παραγωγικών επιδόσεων με δεδομένο μέγεθος πόρων.

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Η διεύρυνση της Κοινότητας από έξι μέλη σε δώδεκα με διαφορετικές ιδεολογικές και πολιτικές εμπειρίες και επικογές αναπόφευκτα δυσχεραίνει την επίτευξη της αναγκαίας ομοφωνίας ακόμη και για τη διατύπωση κοινών θέσεων ή διακηρύξεων. Η διεύρυνση αυτή μετέτρεψε την Κοινότητα από μια αναπτυγμένη περιοχή σε μια περιοχή με ανισότητες και πολλές ιδιαιτερότητες. Έτσι η Κοινότητα των δώδεκα αποτελείται από κράτη-μέλη με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης. Κατά την τελευταία δεκαετία οι διαρθρωτικές πολιτικές ενισχύθηκαν σημαντικά, αφού τα ποσά που διατίθενται γι' αυτές υπερτριπλασιάστηκαν προκειμένου να ενισχυθεί η συνοχή της Κοινότητας και να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που έθετε η διεύρυνση με νέα κράτη-μέλη που υστερούσαν σε επίπεδο ανάπτυξης, αλλά και τα προβλήματα που προκλήθηκαν από τον μαρασμό ορισμένων βιομηχανικών περιοχών, λόγω της οικονομικής κρίσης.

Ένα εμπόδιο που δημιουργείται από την ένταξη μιας χώρας στην

Κοινότητα αφορά κυρίως τη δημιουργία ενιαίων προδιαγραφών για τα προϊόντα ώστε να πωλούνται μόνο μέσα στην Κοινότητα. Οι προδιαγραφές αυτές συνεπάγονται πρόσθετο κόστος για τις παραγωγικές δυνάμεις εάν επιθυμούν να έχουν πρόσβαση και σε άλλες αγορές. Η ρύθμιση των εξωτερικών εμπορικών σχέσεων των κρατών-μελών εκφεύγει από την δική τους ρυθμιστική αρμοδιότητα και περιέχεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κοινότητας. Έτσι τα κράτη δεν συνάπτουν πια διμερείς συμφωνίες δασμολογικού και εμπορικού περιεχομένου με τρίτα κράτη παρα μόνο γενικές συμφωνίες οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας.

Μια διεύρυνση της Κοινότητας δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει με τους ήδη υπάρχοντες θεσμούς. Είναι επιτακτική ανάγκη η αλλαγή των θεσμών ακόμα και σήμερα που η Κοινότητα αποτελείται από δώδεκα κράτη. Ειδικότερα, μια διεύρυνση προς Ανατολάς θα δημιουργήσει προβλήματα τόσο στις εξωτερικές σχέσεις όσο και στις εσωτερικές ισορροπίες της κοινότητας. Αναπόφευκτα θα τεθεί θέμα επιλογών και προτεραιοτήτων στην κατανομή πόρων. Για να ανταποκριθεί η Κοινότητα στις ανάγκες των Ανατολικών χωρών, χωρίς ταυτόχρονα να πλήξει τις ισορροπίες της πολιτικής συνοχής και εξωτερικής πολιτικής πρέπει να αυξήσει τους κοινοτικούς πόρους. Εκτός από την διεύρυνση όμως των πόρων η ένταξη των χωρών αυτών δημιουργεί πρόβλημα ανταγωνισμού στην Κοινότητα (με το φθηνό εργατικό δυναμικό που διαθέτουν, πρόσβαση των προϊόντων τους στην Κοινοτική αγορά, επενδύσεις).

Για να ανταποκριθεί η κοινότητα στις νέες της ανάγκες απαιτούνται πόροι, πολιτικές, πολιτική συνοχη, ενιαία αντίληψη για την εξωτερική πολιτική και την ασφάλεια, πράγματα που προϋποθέτουν γρήγορη προώθηση και βάθεμα της κοινοτικής ενοποίησης. Από την άλλη πλευρά, οι νέες ευρωπαϊκές ισορροπίες δημιουργούν φυγόκεντρες τάσεις.

Δ. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελληνική θέση για τη διεύρυνση της Κοινότητας είναι θετική με προϋπόθεση να συνδυασθεί με τις διαδικασίες οικονομικής και πολιτικής εμβάθυνσης. Τα τμήματα του Υπουργείου Εξωτερικών που ασχολούνται με τα θέματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπό τον Υφυπουργό κ. Γ. Παπαστάμκο άρχισαν να μελετούν ορισμένα ειδικά σημεία για τις επιπτώσεις στην χώρα μας από μια πιθανή διεύρυνση της Κοινότητας.

Από τις μελέτες προκύπτει ότι η διεύρυνση της Κοινότητας με την Αυστρία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, και τη Νορβηγία δεν δημιουργεί για την Ελλάδα μεγάλα οικονομικά προβλήματα της μορφής που προκάλεσε προ επτα ετών η τελευταία διεύρυνση με την Ισπανία και την Πορτογαλία. Οι βασικοί λόγοι είναι ότι οι παραπάνω υποψήφιοι χώρες θα συνεισφέρουν στον Κοινοτικό προϋπολογισμό, η γεωργική τους παραγωγή δεν ανταγωνίζεται άμεσα την ελληνική, ενώ η βιομηχανική τους δομή είναι συμπληρωματική παρά ανταγωνιστική για τη χώρα μας.

Οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες έχουν θέσει ορισμένα αιτήματα, που αφορούν κοινοτικές χρηματοδοτήσεις προς τις ίδιες. Επιδιώκουν να ενισχύσουν την περιφερειακή ανάπτυξη και την γεωργική παραγωγή τους στις αρκτικές περιοχές. Σε περίπτωση που η Κοινότητα υιοθετήσει τα αιτήματα αυτά, χωρίς παράλληλες ρυθμίσεις για την χρηματοδότηση του Κοινοτικού προϋπολογισμού θα περιορίσει το "ταμειακό κέρδος" από την ένταξη των χωρών αυτών, ενώ αναπόφευκτα θα οδηγήσει την Κοινή Αγροτική πολιτική σε νέα αναπροσαρμογή με πιθανές συνέπειες και για τη μεσογειακή γεωργία.

Οι μεταβατικές ρυθμίσεις που έχει εξασφαλίσει η χώρα μας έναντι της Κοινότητας μπορούν να επεκταθούν και στα υποψήφια για ένταξη κράτη όπως π.χ στην γαυτιλία. Η πλήρης ένταξη της Αυστρίας, στην Κοινότητα προσφέρει ευνοϊκή ρύθμιση του τράνζιτ των ελληνι-

κών φορτηγών. Το θέμα της αλιείας που απασχολεί τις άλλες κοινοτικές χώρες δεν αναμένεται να έχει πρακτικές συνέπειες για την Ελλάδα, η οποία με την ένταξη ιδίως των Σκανδιναβικών χωρών στην Κοινότητα θα έχει την υποστήριξη τους στο ζήτημα της απελευθέρωσης πλήρως των αγορών ενεργείας, αλλά αντίθετα θα εισέλθουν στη χώρα μας πιστωτικά και ασφαλιστικά ιδρύματα από τις χώρες αυτές.

Η Ελλάδα σε θέματα γενικών αρχών που αφορούν την Συνθήκη του Μάαστριχτ, δέχεται να δοθούν στις υποψήφιες χώρες μικρές μεταβατικές περίοδοι όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, με καμία απολύτως εξαίρεση. Στο σημείο αυτό προκύπτουν ορισμένα προβλήματα από την διεύρυνση που αφορούν την Ελλάδα. Αν το γενικό οικονομικό ισοζύγιο είναι θετικό, οι γενικές "μακροπολιτικές" συνέπειες είναι άγνωστες και έχουν δύο σκέλη: το πρώτο αφορά την αλλαγή στο συσχετισμό βορείων - νοτίων χωρών και το δεύτερο αφορά τη μελλούμενη ένταξη κρατών, η οποία με εξαίρεση τη Νορβηγία, προέρχεται από παράδοση ουδετερότητας στην εξωτερική τους πολιτική και την άμυνα. Η διεύρυνση της Κοινότητας με τις Ανατολικές χώρες μπορεί να έχει συνέπειες για την Ελλάδα τόσο στον πολιτικό όσο και οικονομικό τομέα. Σημαντικοί κοινοτικοί πόροι μπορεί να "εκτραπούν" για την στήριξη και σταθεροποίηση της Ανατολικής Ευρώπης σε βάρος της ενίσχυσης της εσωτερικής συνοχής της Κοινότητας.

Τα ελληνικά συμφέροντα εξυπηρετούνται με την επιτάχυνση και εμβάθυνση της ενοποίησης στον οικονομικό και πολιτικό τομέα. Προς την κατεύθυνση αυτή η Ελλάδα πρέπει να παίξει κάποιο ρόλο με την επεξεργασία και προβολή κατάλληλης και πολιτικά αξιόπιστης στρατηγικής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το κύριο ζήτημα που τίθεται σήμερα είναι ποιά μορφή θα έχει η Ενωμένη Ευρώπη στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον. Μέχρι το 1989, η προοπτική διεύρυνσης της Κοινότητας ήταν απλή αλλά και με αρκετά προβλήματα. Η Κοινότητα διαμόρφωεν από κοινού με τις χώρες της ΕΖΕΣ τον "Ενιαίο Οικονομικό χώρο" και μεσοπρόθεσμα αντιμετώπιζε την προσχώρηση των αναπτυγμένων χωρών με κύριο εμπόδιο το θέμα της ουδετερότητας πολλών από αυτές. Δυσκολίες παρουσιάζονται στο ζήτημα της τουρκικής προσχώρησης καθώς εδώ βαραίνουν προς αντίθετες κατευθύνσεις η στρατηγική σημασία της Τουρκίας, το μέγεθος σε συνδυασμό με το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξής της και οι ελληνοτουρκικές διαφορές. Συνεπώς, το 1989 φαινόταν η προοπτική μιας Ενωμένης Δυτικής Ευρώπης στα πλαίσια της Κοινότητας (με ανοικτό το ζήτημα συμμετοχής της Τουρκίας) ανάμεσα στον Ανατολικό Συνασπισμό και τις ΗΠΑ.

Μετά το 1989 οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης εκφράζουν την επιθυμία τους για γρήγορη προσχώρηση τους στην Κοινότητα. Η κοινότητα όμως δεν είναι σήμερα έτοιμη για μια τέτοια διεύρυνση και τρομάζει μπροστά στα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα που οι χώρες αυτές αντιμετωπίζουν. Για τους λαούς των χωρών που βρίσκονται στη διαδικασία μετάβασης στη δημοκρατία, και την αγορά η ένταξη στην Κοινότητα αποτελεί σταθεροποιητικό και ενοποιητικό όραμα. Φυσικά, μακροπρόθεσμα η διεύρυνση αυτή ενισχύει την διεθνή της θέση και αποφέρει οικονομικά και πολιτικά οφέλη

Οι χώρες της ΕΖΕΣ που βρίσκονται όπως αναφέραμε στην πρώτη φάση διευρύνσεων της Κοινότητας θα χρειαστεί να περιμένουν για την διαμόρφωση μιας ευρύτερης στρατηγικής. Αυτό προκύπτει από τη διάλυση του Ανατολικού Συνασπισμού να θέσει νέους όρους στο ζήτημα της προσχώρησης ουδέτερων χωρών (Σουηδία, Φινλανδία, Ελβετία) στη

Κοινότητα. Παράλληλα, η διεύρυνση προς ανατολάς και η Τουρκική προσχώρηση μετατίθενται για μετά από δύο τουλάχιστον δεκαετίες.

Θα μπορέσουν άραγε να συμβαδίσουν οι διευρύνσεις της Κοινότητας με εμβάθυνση, με ενιαία αγορά, οικονομική και νομοσιματική ένωση και με τους νέους υπερεθνικούς θεσμούς; Θα πρέπει να επιδιωχθεί η προσχώρηση των Ανατολικών χωρών στην ΕΖΕΣ και η συμμετοχή τους διαμέσου αυτής στον "Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο" ή μήπως θα έπερεπε οι χώρες αυτές να ενθαρρυνθούν στη δημιουργία ολοκληρώσεων και ενώσεων μεταξύ τους σε περιφερειακό επίπεδο; Πρέπει όμως, πρώτα απ' όλα να λάβουν υπόψη τους τη δυσχέρεια των χωρών αυτών, να συνεργασθούν στενά μεταξύ τους (εθνικές αντιθέσεις, "όμιλος φτωχών" κλπ.) και την προτίμησή τους για απευθείας προσέγγιση στη Κοινότητα.

Η περαιτέρω διεύρυνση της Κοινότητας καθιστά αναπόφευκτες τις "διαφορετικές ταχύτητες" αν θέλουμε να αποφύγουμε τη διάλυση της σημερινής κοινότητας και την επιβράδυνση της ολοκλήρωσης ως το ρυθμό του πιο αργού εταίρου. Όμως παράλληλα οι διαφορετικές ταχύτητες μπορούν να εκφράζουν μία αναδίπλωση μπροστά στο μέγεθος της πρόκλησης, μια αναδίπλωση που θα μπορούσε να διευκολύνει και διαφορετικές ταχυτητες στο εσωτερικό της Κοινότητας σε βάρος χωρών όπως η Ελλάδα.

Οι εξελίξεις των τελευταίων χρόνων οδήγησαν σε επανάσταση της σκέψης για την διεύρυνση της Κοινότητας. Ο προβληματισμός για την "Ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική" δεν είναι πλέον προνόμιο των οραματιστών του μέλλοντος, αλλά έχει γίνει πρώτη προτεραιότητα και για τον τελευταίο ευρωπαϊκό πολιτικό. Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί τον Οκτώβριο του 1989 ότι ένα χρόνο αργότερα, το ανατολικό τμήμα της Γερμανίας θα ήταν περιφέρεια της Κοινότητας. Η κατάσταση στην Ευρώπη είναι σήμερα τόσο ρευστή που είναι αδύνατον να γίνουν σοβαρές προβλέψεις για τα ζητήματα που τέθηκαν. Από τα παραπάνω ω-

στόσο διατυπώνονται ορισμένες γενικές απόψεις:

- Η μετάβαση των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στην Δημοκρατία και την αγορά θα είναι εξαιρετικά δύσκολη. Θα χρειαστεί έντονη προσπάθεια των ιδίων των χωρών αλλά και της Δύσης. Η Κοινότητα θα πρέπει να εμπλακεί άμεσα στην προσπάθεια αυτή όχι μόνο για λόγους αλληλεγγύης αλλά και από μακροπρόθεσμο συμφέρον για την Ύδρα.

- Η επιταχύνση των διαδικασιών ολοκλήρωσης της σημερινής Κοινότητας είναι η καλύτερη εγγύηση ότι αυτή θα μπορέσει να παίξει το ρόλο της στο ευρύτερο Πανευρωπαϊκό πλαίσιο, και ότι δεν θα "ξεπερασθεί" από τα γεγονότα. Στις νέες συνθήκες είναι φανερό η ανεπάρκεια μιας κοινότητας που περιορίζεται στην ενιαία αγορά παραμελώντας τη διαμόρφωση πολιτικών εξωτερικής πολιτικής και νέων υπερεθνικών θεσμών.

- Μέσα στην δεκαετία του 1990 και προς το 2000 η Κοινότητα θα πρέπει να διαμορφώσει μια Ευρωπαϊκή Κεντρική Κυβέρνηση αλλά και την διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής που θα επιτρέπει νομοθετική εξουσία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη βάση ενός συστήματος Ομοσπονδιακής κατανομής της πολιτικής εξουσίας. Μέσα στην δεκαετία του 1990 θα ενισχυθεί η "περιφερειοποίηση" της Ευρώπης δηλαδή η μεταφορά των ευρύτερων εξουσιών από κεντρικούς εθνικούς θεσμούς στις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

- Το θέμα των κοινοτικών πόρων και χρηματοδότησης του Κοινοτικού προϋπολογισμού θα επανατεθεί μέσα στην δεκαετία του 1990. Παράλληλα, τα αιτήματα για την ανάπτυξη νέων πολιτικών, περισσότερο ολοκληρωμένη προσέγγιση και ενίσχυση της συνοχής θα απαιτήσουν πρόσθετη βαρύτητα ιδιαίτερα εάν οι σημερινές τάσεις οικονομικής απόκλισης ορισμένων οικονομικών (πχ. της Ελλάδας) συνεχισθούν.

- Μία από τις πιο σημαντικές προκλήσεις φαίνεται ότι θα είναι η διαμόρφωση της "πολιτικής έκφρασης" της Κοινότητας προς τα

έξω στο διεθνές σύστημα. Οι πιέσεις για ανάπτυξη κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής θα ενταθούν, πράγμα που αναπόφευκτα θα θέσει το πρόβλημα και τις "αμυντικές ενοποίησης" σε πρακτικότερες κοινοτικές συντεταγμένες και πλαίσια ανακατατάξεων στην Ατλαντική σχέση.

- Τέλος, η επιτυχής λύση των σύνθετων προβλημάτων της "νέας Ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής" θα σήμαινε σημαντική αναβάθμιση του ρόλου της Ευρώπης στην ευρύτερη παγκόσμια "αρχιτεκτονική" καθώς και ουσιαστική συμβολή στη δημιουργία ενός πιο ελεύθερου, ασφαλούς, ειρηνικού και ευημερούντος κόσμου.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Π.Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ "Η Ευρώπη σε μεταλλαγή" (Εκδόσεις "ΘΕΜΕΛΙΟ" 1990)
- Π.Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ "Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση" (Εκδόσεις "ΘΕΜΕΛΙΟ", 1993)
- Σ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ "ΕΟΚ - Παρελθόν και μέλλον" (Εκδόσεις "ΠΑΠΑΖΗΣΗ", 1986).
- Ν. ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ, Μ. ΤΣΙΝΙΣΙΖΕΛΗΣ "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, θεωρία και Πολιτική" (Εκδόσεις "ΘΕΜΕΛΙΟ", 1991).
- Π. ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ "Η ενοποίηση της ΕΟΚ. Προβλήματα και προοπτικές" (Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, 1987).
- Μ. ΔΡΕΤΤΑΚΗΣ "Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η Ελλάδα" (Εκδόσεις ΟΔΟΣ 1992).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

- Jean de la Gueriviere "Δώδεκα συν επτά ίσον ΕΟΧ", Βήμα 16 Φεβρουαρίου 1992.
- Maurice Duverger "Οι Δώδεκα θα γίνουν δεκαεννέα" Βήμα 1 Δεκεμβρίου 1991 (σελ. 22).
- Μ. Νειάδα "Ελλάδα, Μεσόγειος, Βαλκάνια και η προς Ανατολάς διεύρυνση της ΕΟΚ" Βήμα 20 Οκτωβρίου 1991 (σελ. 12).
- Δ. Πετυχάκη "Όλα παίζονται μέχρι τέλους στην μετά Μάαστριχτ Ευρώπη" Βήμα 29 Δεκεμβρίου 1991 (σελ. 19).
- Π. Παπαδόπουλος "Τα τρία κύματα της διεύρυνσης" Βήμα 18 Οκτωβρίου 1992 (σελ. 26).
- Π. Παπαδόπουλος "Το χαϊδεμένο παιδί της Ευρώπης", Βήμα 9 Φεβρουαρίου 1992 (σελ. 22)
- Π. Παπαδόπουλος "Εγενήθη Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος" Βήμα, 27 Φεβρουαρίου 1991 (σελ. 10).
- Π. Παπαδόπουλος "Μάαστριχτ 1 και 2. Ο λαβύρινθος", Βήμα 10 Μαΐου 1992 (σελ. 29).
- Δ. Σταμπόγλη "Η μεγάλη αγωνία των πέριξ" Βήμα 20 Σεπτεμβρίου 1992 (σελ. 22).
- Δ. Σταμπόγλη "Δώδεκα συν επτά ..." Βήμα 10 Μαΐου 1992 (σελ. 31).
- Δ. Σταμπόγλη "Παίζονται πολλά για την Τουρκία στις Βρυξέλλες" "Με ποιούς όρους θα γίνει δεκτή η Φινλανδία", Βήμα 8 Νοεμβρίου 1992 (σελ. 27).
- Δ. Σταμπόγλη "Αναβάθμιση των σχέσεων ΕΟΚ-Τουρκίας", Βήμα 11 Οκτωβρίου 1992 (σελ. 27).
- Χριστίνα Τσούτσουρα "Ναι και Όχι από τις Σκανδιναβικές χώρες" Βήμα 23 Ιουνίου 1991 (σελ. 29).

- Σπ. Φράγκος "Η Ελβετία ξεπερνάει ανώδυνα το σόκι του αποκλεισμού της από τον ΕΟΧ", Βήμα 21 Μαρτίου 1993 (σελ. 31).
- Ι. Παπαδόπουλος "Σημειώσεις Ευρωπαϊκού Δικαίου".
- Σπ. Φράγκος "Γιατί οι Ελβετοί ψήφισαν όχι στην Ενωμένη Ευρώπη "Ο πολύποθος ΕΟΧ αναβάλλεται" Βήμα 13 Δεκεμβρίου 1992 (σελ.26)
- "Η Κοινότητα και οι πέριξ" Βήμα 19.1.1992 (σελ. 15).
- "Μόλις το 30% των Σουηδών υπέρ της ένταξης στην ΕΟΚ", Βήμα 9. 5.1993 (σελ. 30).
- Δ. Σταμπόγλη "Χτυπούν την πόρτα της ΕΟΚ", Βήμα 13 Αυγούστου, 1989 (σελ. 36).
- "Ένα μικρό βήμα για την ένταξη της Κύπρου στην Κοινότητα" , Οικονομικός Ταχυδρόμος 15 Οκτωβρίου 1992.
- "Δαυίδ εναντιον Γολιάθ στην Κοινότητα"
- "Κρίση σε ΕΖΕΣ προβλέπει η Αυστρία" Βήμα 7.12.1991
- "Ωθηση στην ταχεία Φινλανδική ένταξη" Βήμα 19.1.1992.
- Σ. Φράγκος "Η Ελβετική έξοδος από την απομόνωση", Βήμα 6 Δεκεμβρίου 1992.
- "Η τελωνειακή Ένωση επί τάπητος. ΕΟΚ - Τουρκία" - "Συμφωνία για τον ΕΟΧ", Βήμα 28 Φεβρουαρίου 1993 (σελ. Ε3).
- "Η Τουρκική Οικονομία" Οικονομικός Ταχυδρόμος 17 Σεπτεμβρίου 1992 (σελ. 21).
- "Βουλγαρία. Υπεγράφη συμφωνία συνδέσεως" - "Άνοιγμα στην Ανατολική Ευρώπη", Βήμα 7 Μαρτίου 1993 (σελ. 30).

- Π.Κ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ "Αναζητείται μια νέα Ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική Βήμα 22 Σεπτεμβρίου 1991 (σελ. 10).
- ROGER COHEN "Διεύθυνση της ΕΟΚ ή ισχυρή Ευρώπη; Βήμα 24 Μαΐου 1992 (σελ. 29).
- Α.Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗ "Σημαντικές αλλαγές στους θεσμούς της Κοινοότητας επιβάλλει η διεύρυνση" Οικονομικός Ταχυδρόμος 27.8.92 (σελ. 22,23).
- Σ. ΦΑΡΜΑΚΗ "Μία Ευρώπη απαλλαγμένη από εθνική σκοπιμότητα", Βήμα 24 Μαΐου 1992 (σελ. 28).
- "Τα Ελληνικά συμφέροντα και η διεύρυνση", Βήμα 25.4.1992 (σελ. 33)

